
ONKS TIETOO?

Sananen työturvallisuudesta

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma

Hämeenlinna, kevät 2013

Mari Linna

HÄMEENLINNA
Ohjaustoiminnan koulutusohjelma
Pedagoginen ohjaustoiminta

Tekijä	Mari Linna	Vuosi 2013
Työn nimi	Onks tietoo? Sananen työturvallisuudesta	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää ohjaustoiminnan artemien tietämystä työturvallisuudesta. Kiinnostus työturvallisuuteen nousi syventävässä harjoittelussa saatujen kehitystyön kokemusten kautta. Otoksena oli ryhmä, johon kuuluivat vuoden 2007 aloitusryhmässä lukuvuonna 2009–2010 opiskelleet opiskelijat.

Käsitteiden määrittelyssä käytettiin apuna aiheen mukaista kirjallisuutta ja verkkoaineistoa. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselyä. Vastaajien taustatietoja selvitettiin monivalintakysymysten avulla. Avoimilla kysymyksillä haettiin vastauksia työturvallisuusasioihin. Kysely toteutettiin Webropol-ohjelmalla sähköpostilla lähetetyn linkin kautta. Kyselyyn vastattiin nimettömästi. Kysely lähetettiin 23:lle. Vastauksia tuli 20 kappaletta eli vastausprosentti oli 87 %. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Saatua aineistoa käsiteltiin sekä laadullisesti että määrällisesti.

Tutkimuksen perusteella kohderyhmän tietämys työturvallisuudesta oli vaihteleva. Osalla vastaajista oli kattavaa tietoa työturvallisuuden eri osa-alueista, kun taas osan tietämys sisälsi vain perusasiat, kuten onnettomuustilanteissa toimimisen, laiteturvallisuuden, tilajärjestelyt ja havainnoinnin. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että ohjaajan työturvallisuusoppaalle on tarvetta. Oppaan pohjana voidaan käyttää opinnäytetyössä kerättyä aineistoa.

Avainsanat työturvallisuus, ohjaustoiminnan artemi, toimintaympäristö

Sivut 27 s. + liitteet 14 s.

HÄMEENLINNA
Degree program in Crafts and Recreation
Pedagogic Crafts and Recreation

Author

Mari Linna

Year 2013

Subject of Bachelor's thesis Did you know this? A Few Words on Workplace Safety

ABSTRACT

The aim of this thesis was to assess the knowledge of workplace safety among Bachelors of Crafts and Recreation. The interest in workplace safety arose from personal experiences during a work placement. The target group of the study consisted of former students of Crafts and Recreation who had begun their studies in 2007.

In order to define the concepts used in this thesis, related literature and web-based material were used. An inquiry was used as a research method. There were multiple-choice questions to gain background information about the respondents. Open-ended questions were used to inquire into issues on workplace safety. The inquiry was carried out as a Webropol survey, sent through email. The inquiry was to be answered anonymously within two weeks. The response rate was 87. The material was analysed qualitatively and quantitatively.

Based on the research, the respondents' knowledge of workplace safety was variable. Some of the respondents had a wide-range of knowledge of workplace safety but others knew only the basics, such as how to act in case of accident, equipment safety, room layout and observation. As a conclusion it can be stated that a guidebook on workplace safety is needed for crafts and recreation instructors. The material gathered in this thesis can be used as the base for the guide.

Keywords workplace safety, Bachelor of Crafts and Recreation, working environment

Pages 27 p. + appendices 14 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Aiheen valinta ja rajaus	1
1.2	Tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	3
1.3	Raportin rakenne	4
2	KESKEISET KÄSITTEET	5
2.1	Ohjaustoiminnan artenomi (AMK)	5
2.2	Ohjaustoiminnan artenomin (AMK) toimintaympäristö.....	5
2.3	Työsuojelu ja työturvallisuus	6
3	AINEISTONKERUU	10
3.1	Kysely.....	10
3.2	Kyselyn toteuttaminen.....	11
4	TULOSTEN ANALYSOINTI	12
4.1	Vastaajien taustatiedot.....	13
4.2	Työturvallisuuskysymykset.....	16
4.2.1	Työturvallisuusvastaava työpaikalla.....	16
4.2.2	Perehdytys	17
4.2.3	Puutteet työturvallisuudessa	17
4.2.4	Työturvallisuus ennen ohjauksia, ohjausten aikana ja niiden jälkeen ...	19
4.2.5	Kohdatut riskitilanteet	21
4.2.6	Mitä tietoa tarvitsisit työturvallisuudesta?.....	22
4.2.7	Lisäopiskelu.....	23
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	24
6	OPINNÄYTETYÖPROSESSIN JA TULOSTEN POHDINTA	26

LÄHTEET

LIITE 1	Kysely
LIITE 2	Riskienarviointilomake
LIITE 3	Työturvallisuusaineistoa

1 JOHDANTO

Sanotaan se nyt heti tässä alussa suoraan: työturvallisuus on monen mielestä aika tylsä aihe. Kuitenkin; Montako sairaalareissua tehtäisiin käsityöluokasta ilman laiteturvallisuusohjeita? Kuinka paljon enemmän olisi mielenterveyspotilaita ilman henkisen työsuojelun huomioon ottamista? Kukaan ei huolehtisi työssä jaksamisesta tai ketään ei kiinnostaisi miten työntekijöitä kohdellaan. Työturvallisuus ja siitä huolehtiminen auttaa ihmisiä jaksamaan, voimaan paremmin ja säilyttämään terveytensä. Ohjaaja tekee työtään ihmisten parissa ja on siten vastuussa myös muista kuin itsestään. Tämän vuoksi on tärkeää, että ohjaajilla on aiheesta monipuolista tietoa sen eri osa-alueilta. Työturvallisuus on ollut mediassa paljon esillä alkuvuoden aikana. Uutisissa on seurattu sekä urheilijoiden väkivaltaisuutta sekä opettajien työoloja.

Tämä opinnäytetyö sai alkunsa syventävästä harjoittelusta, jonka suoritin Tampereen yliopiston Kasvatustieteiden yksikön opettajankoulutuksessa käsityöohjaajana. Ohjaajani käsityötieteen lehtori Eila Lindfors on projektivastaavana OPTUKE-verkossa. Kyse on oppilaitosten turvallisuutta kehittävästä työstä. Lindfors kyseli kiinnostustani työturvallisuuteen, joka siinä vaiheessa käsitti lähinnä ergonomian. Kiinnostukseni ansiosta pääsin kuitenkin mukaan verkon kokoukseen, ja Lindfors otti minut suunnittelemaan ja pohtimaan käsityöluokan turvallisuuskulttuuria. Tätä kautta muodostui käsitys, että monikaan ei taida oikeasti tietää, mitä kaikkea työturvallisuuteen kuuluu; tähän joukkoon luen myös itseni. Olen myös ymmärtänyt, ettei aihetta ole koulutusohjelmassamme kovin paljon tutkittu. Voisin siis antaa jotain uutta. Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä tietoa työturvallisuudesta ja siihen kuuluvista osa-alueista.

Tämän opinnäytetyön keskeisimmät käsitteet ovat työturvallisuus, ohjaustoiminnan artemoni ja toimintaympäristö. Opinnäytetyössä kerättiin tietoa yhden vuosiryhmän ohjaustoiminnan artemoneilta heidän työturvallisuustietämyksestään. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselyä, joka tehtiin Webropol-ohjelmalla.

En olisi selviytynyt opinnäytetyöstäni ilman apua. Niinpä haluan kiittää miestäni hänen antamastaan tuesta ja lasten kaitsemisesta minun kirjoittaessani. Lasten hoidosta kiitän myös niin omia kuin mieheni vanhempia. Apu on ollut korvaamatonta! Lopuksi haluan vielä kiittää harjoitteluni ohjaajaa, silloista käsityötieteen yliopistonlehtori Eila Lindforsia. Hänen kiinnostuksestaan sain inspiraation omalle työlleni.

1.1 Aiheen valinta ja rajaus

Työturvallisuutta on aiemmin käsitelty ohjaustoiminnassa Noora Talvitien (2010) opinnäytetyössä Riemun kiemurat. Talvitien ohjaajan oppaan työturvallisuusosio sisältää lähinnä ensiapuun liittyviä ohjeita, joten se poikkeaa omasta työstäni. Minun ja kohderyhmäni teoriapohja työturvallisuus-

desta pohjautuu vähintäänkin työturvallisuus-opintojakson antamiin tietoihin.

Opintojakson tavoite: Opiskelija tuntee työturvallisuutta säätelevät lait ja asetukset. Opiskelija osaa työskennellä harjoittelu- ja työyhteisössä ergonomisesti ja huomioiden alan työturvallisuusohjeet. Opiskelija osaa tunnistaa omat voimavaransa ja huolehtii osaltaan omasta ja työyhteisön hyvinvoinnista. Opiskelija osaa antaa ensiapua onnettomuustilanteessa. (HAMK 2013b.)

Erillisen opintojakson lisäksi työturvallisuusasioita on käyty läpi kurssisällöissä. Eniten puutöissä, mutta myös metalli-, mosaiikki- ja kankaankuivointi-opintojaksoilla. Paperi- ja pahvitöissä piti varoa ainakin vesien läikyttämistä liukastumisten ehkäisemiseksi. Mitä pidemmälle ja syvemmin aiheeseen paneutuu, sitä enemmän mieleen palautuu käydyt turvallisuusasiat. Tiedämme siis, että työturvallisuutta ja siitä huolehtimista ohjaavat lait ja asetukset. Toimiessamme esimiesasemassa meidän on oltava erityisen perehtyneitä työturvallisuuteen ja työsuojeluun. Työsuojelun näkökoh-
tien huomioon ottaminen on hyvää ammattitaitoa. (Pajari-Stylman 2010.)

Seuraamani median perusteella aiheeni on enemmän kuin ajankohtainen. Kuluvan talven ja kevään aikana työturvallisuus on ollut esillä uutisissa useaan kertaan. Esille tuli jääkiekon väkivaltaisuus ja törkeät laitataklaukset. Työterveyslaitoksen pääjohtaja (Työterveyslaitos 2013a) esitti ammattijääkiekkoilijoiden liittämistä lainsäädännön piiriin, jolloin heidänkin työturvallisuutensa pitäisi taata. Sittenkin otsikoihin nousi lasten aggressiivisuus ja opettajien muuttunut työnkuva. ”Kaukana ei kohta ole ajatus, että opetuksesta on tullut koulun toissijainen tehtävä.” (Järventie 2013, Aamulehti 12.3.2013, A02.) Tästä meni vain kuukausi, kun varsinainen pommi räjähti. Yläkoulun opettaja oli erotettu hänen poistettuaan häiriökäyttäytyneen oppilaan ruokalasta voimatoimia käyttäen. Aamulehdessä otsikoitiin ”Mielenosoitus: Opettajat vaativat työrauhaa.” (Ahonen 2013, Aamulehti 11.4.2013, A05). Aiheesta on luennoinut Poliisiammattikorkeakoulun edustaja jo vuonna 2011 Oppilaitosten turvallisuuskulttuurin kehittämiskokouksen (OPTUKE) symposiumissa. Hänen mukaansa opettajien ammatillinen osaaminen on koetuksella lasten ja nuorten käyttäytymisen ja mielenterveyden ongelmien edessä. Eikä yhteistyö huoltajienkaan kanssa ole ongelmatonta. Tärkeintä olisi avoin keskustelu kouluissa siitä, kuinka turvallisuutta ylläpidetään. (Ellonen 2011, 222.) Lopulta käytyyn keskusteluun otti kantaa myös opetusministeri Jukka Gustafsson. ”Otan hyvin vakavasti koulujen työrauhakysymykset ja haluan saada käyttöön kaikki toimet, joilla lasten ja nuorten oppimista sekä opettajien työturvallisuutta voidaan parantaa (Iltalehti 12.4.2013).”

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakentuu Työsuojelun perusteet -oppaan (2009) pohjalta, mutta myös muita työturvallisuusaineistoja hyödyntäen.

Opinnäytetyön pääpaino on kyselyssä ja sen tuloksissa. Tämän lisäksi on koottu pieni työturvallisuusaineisto. Kyselyn kohderyhmäksi valittiin Hämeen ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnan artonomit vuoden 2007 aloitusryhmästä. Ryhmän tavoiteaika valmistumiselle oli kevät 2011. Kyseessä on opiskeluryhmä, johon itse kuului. Perusteluna kohderyhmän valintaan olikin tuttuus. Tuttua ryhmää on helppo lähestyä, ja toisaalta heitä on helpompi muistuttaa vastaamisen tärkeydestä. Ajattelin myös, että vastaamatta jättäminen on vaikeampaa, kun kyselyn tekijänä on tuttu henkilö. En halunnut isompaa kohderyhmää, koska vastausten käsittely saattaisi paisua liian isoksi opinnäytetyön tuntimäärä huomioon ottaen. Uskon, että kohderyhmän vastaamista helpottaa myös se, että valmistumisesta on monella kulunut jo kolmatta vuotta ja he ovat ehtineet saada työkokemusta valmistumisen jälkeen. Kyselyyn vastattiin anonyymisti sähköpostilla lähettämäni linkin kautta.

1.2 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Suunnitelmavaiheessa asetin tavoitteeksi kattavan työturvallisuustietopakettien kokoamisen. Työmäärä olisi kuitenkin ollut liian iso tuntikehykseen verrattuna, joten siitä tavoitteesta oli luovuttava. Halusin kuitenkin koota pienen aineiston, joka ohjaisi lukijaa aihealueessa syvemmälle. Tavoitteeksi tulikin kerätä tietoa, jota voisi käyttää ohjaajan työturvallisuusoppaan pohjana. Harjoittelun aikana oma tietämykseni aiheesta laajeni paljon. Opittavaa riittää kuitenkin vielä, joten tavoitteen oli myös oman tietämyksen syventäminen.

Työn tavoitteena oli kerätä tietoa työturvallisuustietämyksestä. Tätä tietoa keräsin entisiltä opiskelukavereiltani. Tähän liittyen tavoitteena oli saada luotua selkeä ja monipuolinen kyselylomake.

Haasteena oli muodostaa kysymykset, joilla saisin parhaiten esiin vastaajien tietämyksen aiheesta mutta jotka eivät kuitenkaan johdattelisi liikaa. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 197) mukaan täsmällisiä tosiasioiden pitää kysyä joko avointen kysymysten avulla tai monivalintatyypillisesti suoraan yksinkertaisina kysymyksinä. Tällöin ei ole syytä käyttää asteikkollisia mittareita, joissa vastausvaihtoehdot ovat ehdottomasti eri mieltä, ehdottomasti samaa mieltä jne. Tämä rajasi siis jo jonkin verran kysymysten asettelua.

Tutkimuskysymysten avulla pyrin saamaan selville, mitä koulunsa päättäneet ohjaustoiminnan artonomit tietävät työturvallisuudesta ja kuinka hyvin he pystyvät arvioimaan työturvallisuuden puutteita ja riskejä. Opinnäytetyöni pyrkii vastaamaan neljään kysymykseen; Mitä työturvallisuus on? Mitä työturvallisuudesta tiedetään? Miten työturvallisuus otetaan huomioon? sekä **Mitä aiheesta olisi hyvä tietää ennen ohjauksia, ohjausten aikana ja niiden jälkeen?**

1.3 Raportin rakenne

Tämän johdanto-luvun jälkeen, luvussa kaksi, avataan opinnäytetyön keskeisimpiä käsitteitä ja paneudutaan erityisesti työturvallisuuden sisältöihin. Kolmannessa luvussa selvitetään työssä käytettyä aineistonkeruun menetelmää. Kerrotaan kyselyn yleisistä piirteistä sekä avataan erityisesti tämän työn yhteydessä tehtyä kyselyä. Kyselyn tulokset avataan luvussa neljä. Ensin kerrotaan kyselyn vastaajien taustatietoja, minkä jälkeen on varsinaisten työturvallisuuskysymysten vuoro. Tämän jälkeen esitellään johdopäätökset. Työn lopussa pohditaan opinnäytetyötä prosessina sekä työturvallisuuden tulevaisuudennäkymiä. Sekä käsitelmäärityksessä että liitteiden sisällössä olen halunnut nostaa erityisesti esiin henkisen hyvinvoinnin ja väkivallan uhan torjumisen. Näitä osa-alueita tulisi mielestäni huomioida nykyistä paremmin. Liitteeseen kolme olenkin koonnut lyhyesti opastusta työturvallisuuteen sekä linkkejä ja kirjavinkkejä, joiden avulla aiheeseen voi tutustua tarkemmin.

2 KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Ohjaustoiminnan artemomi (AMK)

Opinnäytetyössäni käsittelen työturvallisuutta ohjaustoiminnan artemomin (AMK) näkökulmasta käsin. Ohjaustoiminnan artemomi edistää hyvinvointia, luovuutta, itsensä kehittämistä ja toimintakykyä kulttuurisin keinoin. Tavoitteena on elämänlaadun parantaminen opettamalla, kuntouttamalla tai virkistämällä yhtä asiakasta tai ryhmää. Asiakkaita voivat olla kaikki ihmiset vauvasta vaariin elämäntilanteesta riippumatta. Ohjausprosessin hallintaa ja monipuolisia vuorovaikutustaitoja painotetaan jo opiskeluaikana. Myös luovuus ja erilaisten kulttuuristen menetelmien hallinta ovat tärkeitä avaimia tässä asiakaslähtöisessä työssä. Ohjaustoiminnan artemomin välineitä ovat käsityömenetelmät, luova ilmaisu sekä toiminnalliset menetelmät. (HAMK 2013a; SoleOPS 2013.)

Ohjaustoiminnassa opiskellaan monenlaisia asiasisältöjä. Pakollisiin opintoihin kuuluu asiakastarpeiden arviointia, kommunikointi- ja ryhmätyötaitoja, ohjaustoiminnan suunnittelua, viestintää sekä käsityömenetelmiä, kuten metallityö, kankaankuviointi, puutyöt, paperi- ja pahvityö sekä luova askartelu. Opinnoissa valitaan pääaineeksi joko pedagoginen tai terapeutinen ohjaustoiminta. Molempiin pääaineisiin kuuluu esimiesvalmiuksien, palvelujen kehittämisen ja arvioinnin sekä asiantuntijuuden ja johtamisen opinnot. Pedagogisen ohjaustoiminnan tarkoituksena on tarjota mahdollisuuksia taiteellisten ja muiden luovien itseilmaisun taitojen kehittämiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen, virkistäytymiseen ja arkirutiineista irtautumiseen. Terapeutin ohjaustoiminta tähtää asiakkaan toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä kuntoutumisen tukemiseen. Sivuaineessa ja vapaasti valittavissa opinnoissa voi syventää käsityömenetelmien osaamista sekä opiskella ilmaisullisia, toiminnallisia ja mediaperustaisia menetelmiä. (SoleOPS 2013.)

2.2 Ohjaustoiminnan artemomin (AMK) toimintaympäristö

Artemomin (AMK) työkenttä on laaja. Toimialueita voivat olla sosiaali- ja terveysala sekä kulttuuri- ja vapaa-aika tai sivistystoimi niin julkisella, yksityisellä kuin kolmannella (kansalaisjärjestöt ja vapaaehtoistyö) sektorilläkin. Mahdollista on työskennellä myös alan johtamistehtävissä, ja usein työhön kuuluu moniammatillinen yhteistyö. Artemomin (AMK) työnimikkeitä voivat olla mm. virkistystoiminnan ohjaaja, projektisuunnittelija, kulttuuri-ohjaaja, työtoiminnan ohjaaja ja vapaa-ajan ohjaaja. (HAMK 2013a; Ohjaustoiminta n.d.)

Erilaisia työympäristöjä voivat olla päiväkeskukset, kulttuuriverstaat, sairaalat, kuntoutuskeskukset, yhdistysten kerhotoiminta ja muut vapaa-ajan harrastuksiin liittyvät toimintapaikat. Ohjaajana voi täten olla esimerkiksi osa moniammatillista työryhmää tai tehdä töitä yksin eri paikoissa. Työturvallisuusohjeistus voi olla osana perehtymistä uuteen työpaikkaan, ja kaikki, mitä ohjaajalta vaaditaan, on näihin ohjeistuksiin tutustuminen

huolellisesti niitä noudattaen. Yksin työskennellessä tilanne on toinen. Kehen ottaa yhteyttä tapaturman sattuessa? Miten toimia, jos kuulet ryhmäläisten keskustelevan, että yhdellä on hepatiitti? Kenelle on ilmoitettava, että kesken ohjauksen tilaan tuli vieras ihminen? Yksin työskennellessä riski kasvaa ja työturvallisuuteen on erityistä syytä paneutua tosissaan.

2.3 Työsuojelu ja työturvallisuus

Työsuojelun tehtävänä on ylläpitää ja edistää työntekijöiden terveyttä, turvallisuutta, työ- ja toimintakykyä sekä ehkäistä tapaturmia. Työsuojeluun kuuluu myös hyvä työympäristö, johon edellä mainittujen lisäksi kuuluu myös henkinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Vastuu työsuojelun toteuttamisesta kuuluu kaikille työntekijöistä työnantajiin. Työsuojelun yksi keskeisimmistä toteutustavoista on ennalta ehkäisy. (Kämäräinen 2009, 8—12; Pajari-Stylman 2010; Tamminen 2010.)

Työympäristö voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen. Fyysisellä työympäristöllä tarkoitetaan teknistä ja rakenteellista ympäristöä, kuten tapaturma-vaaroja, tiloja ja työvälineitä. Psykkisen työympäristön muodostavat muun muassa henkinen kuormittavuus, työn sisältö ja vaatimukset sekä työhyvinvointi. Työilmapiiri, työntekijöiden väliset suhteet sekä työpaikalla vallitsevat arvot ja normit ovat osa sosiaalista työympäristöä. (Kämäräinen 2009, 10—11.)

Työturvallisuus on osa työsuojelua. Työturvallisuudella tarkoitetaan tavoitettua tilaa, jolloin töissä ja työympäristössä ei ole työntekijöiden terveyttä ja turvallisuutta uhkaavia vaara- tai haittatekijöitä. Usein puhuttaessa työsuojelusta tai työturvallisuudesta ajatellaan sen sisältävän tapaturmien ja ammattitautien torjunnan sekä kone- ja laiteturvallisuuden. Sisältö on kuitenkin paljon laajempi. Siihen kuuluvat myös työhygieniä, ergonomia, henkinen työsuojelu, työssä jaksaminen ja väkivallan uhan torjuminen työpaikoilla. Seuraavaksi sisältöjä avataan hieman tarkemmin. (Kämäräinen 2009, 11.)

Tapaturmalla tarkoitetaan äkillistä ja odottamatonta sarjaa tapahtumia, joiden seurauksena on ruumiinvamma. Tapahtumasarja muodostuu syiden ja seurausten ketjusta, joiden tunteminen auttaa ehkäisemään tapaturmia ja erityisesti tekijöitä, jotka aiheuttavat vaarallisia tapahtumia. Tapaturma-vaaran riskinarvioinnissa käydään läpi työt ja työvaiheet tarkastamalla vaarojen esiintyvyys. Yleisimpiä vaaroja ovat muun muassa kaatumiset, liukastumiset, työntekijän tai esineiden putoaminen tai sähköiskun vaara. (Lappalainen & Saarela 2009, 38—50.)

Ammattitauteja ovat sairaudet, joiden pääasiallinen aiheuttajia ovat työn fyysikaaliset, kemialliset tai biologiset tekijät ja jotka on Suomen ammattitautilainsäädännön mukaan korvattava ammattitautena. Työterveyshuolto on avainasemassa ammattitautia epäiltäessä. Työterveyshuollon tavoitteet ovat yhtäläiset työsuojelun tavoitteiden kanssa. Työterveyshuolto onkin osa työryhmää työkykyä ylläpitävää ja edistävää työky-toimintaa järjestettäessä. (Oksa 2009, 65—73.)

Kone- ja laiteturvallisuus varmistetaan huolellisella toiminnalla. Työnantajan vastuulla on, että työpaikalle hankittavat koneet ja laitteet täyttävät vaatimukset. Vaatimusten mukaisessa koneessa on oltava CE-merkintä, joka kertoo turvallisuusvaatimusten täyttymisen, vaatimustenmukaisuusvakuutus osoittamaan koneen valmistajan antamaa vakuutusta määräysten täyttymisestä, käyttö- ja huolto-ohjeet sekä muita merkintöjä kuten valmistusvuosi ja sarjamerkintöjä. Turvalliseen käyttöön kuuluvat myös koneen soveltuvuus käyttötarkoitukseensa, käyttöolot ja koneen tai laitteen käytön opastus. (Lappalainen & Saarela 2009, 55—56.)

Työhygieenisiä tekijöitä ovat kemialliset, fysikaaliset ja biologiset tekijät. Käytössä olevien kemikaalien aiheuttamat riskitekijät on tiedostettava ja vaarat tunnistettava. Kemikaalit voivat aiheuttaa vaaran terveydelle ja ympäristölle, ja niihin voi liittyä myös palo- ja räjähdysvaara. Fysikaalisiin tekijöihin kuuluvat melu, värinä, lämpöolot, valaistus, säteilyt ja ilmastointi. ”Melun voimakkuus on lähellä kuulovauriorajaa silloin, kun keskustelu on mahdotonta metrin etäisyydeltä.” Lämpöolojen arvioinnissa työntekijöiden oma mielipide on merkittävä. Huono valaistus lisää työntekijöiden tapaturmavaaraa ja työssä väsymistä. Viime vuosina on sisäilman laatua työpaikoilla seurattu entistä enemmän. Toistuvasti on uutisoitu homeongelmista ja huonon sisäilman aiheuttamista terveysvaikutuksista. Biologisia tekijöitä ovat tulehduksia ja allergioita aiheuttavat mikro-organismit sekä erilaiset pieneläjät ja kasvit. (Rantanen, Pääkkönen & Oksa 2009, 124—179.)

Ergonomialla tarkoitetaan yleensä oikeaoppisia, mahdollisimman vähän kehoa rasittavia asentoja ja työotteita. Hyvä ergonomia ehkäisee ruumiillisia vaivoja ja vaikuttaa sitä kautta myös henkiseen hyvinvointiin. Huonon työasentojen seuraukset voivat näkyä vasta vuosien päästä. Siksi ergonomiaan on syytä keskittyä heti työuran alusta alkaen. Näiden fyysisen ergonomian sisältöjen lisäksi ergonomialla voidaan tarkoittaa myös tietotai organisaatioergonomiaa. Tietoergonomian keskeisiä aiheita ovat psyykkinen kuormitus, päätöksenteko, koulutus ja työstressi. Organisaatioergonomia taas tarkastelee organisaatorakenteen ja menettelytapojen toimintaa, kuten viestintää, henkilöstöhallintoa, työaikajärjestelyitä ja yhteistyötä. (Strann n.d.)

”Henkisellä työsuojelulla tarkoitetaan toimintaa, joka tähtää tasapainoon ihmisen ja työn välillä sekä korostaa yhteistoiminnallisuutta tämän päämäärän toteuttamisessa.” Henkinen hyvinvointi syntyy kokonaisuudesta, johon kuuluvat muun muassa sopivasti kuormittava, mielekäs työ, toimiva työympäristö, tarkoituksenmukaiset työjärjestelyt ja laadukas esimiestoiminta. Henkiseen hyvinvointiin sisältyy myös turvallisuuden tunne työn jatkuvuudesta ja oman terveyden säilymisestä. Henkinen työsuojelu syntyi siitä tarpeesta, kun huomattiin henkisen kuormituksen vaikutukset työntekijöihin. Henkisen hyvinvoinnin mittareina toimivat työtyytyväisyys ja vähäinen stressin kokemus sekä korkea motivaatio ja sitoutumishalukkuus. Työssä viihtyminen parantaa henkistä hyvinvointia. Työssä viihtymistä tukevat työn itsenäisyys ja mielenkiintoisuus sekä suhteet työtovereihin ja

työpaikan ilmapiiri. Työssä viihtymistä heikentävät kiire, kireät aikataulut ja liian pieni palkka. Myös informaation hidaskulku laskee työssä viihtymisen kokemusta. (Soini 2009, 74—77.)

Työssä jaksamisen vastakohta on työuupumus, krooninen stressioireyhtymä. Tällöin ihmisen valtaa kokonaisvaltainen väsymys, joka ei lievi levolla. Asenne työn merkitystä kohtaan muuttuu negatiiviseksi. Myös omaan osaamiseen luottaminen heikkenee, mikä taas lisää stressiä entisestään ja pahentaa uupumusta. Jotta työntekijä voi päästä irti tästä kierteestä, on pyrittävä lisäämään hänen omanarvontuntoaan. On keskityttävä vahvistamaan hänen voimavarojaan ja pidettävä huolta siitä, että työn kuormitus ei kasva liian suureksi. (Soini 2009, 78.)

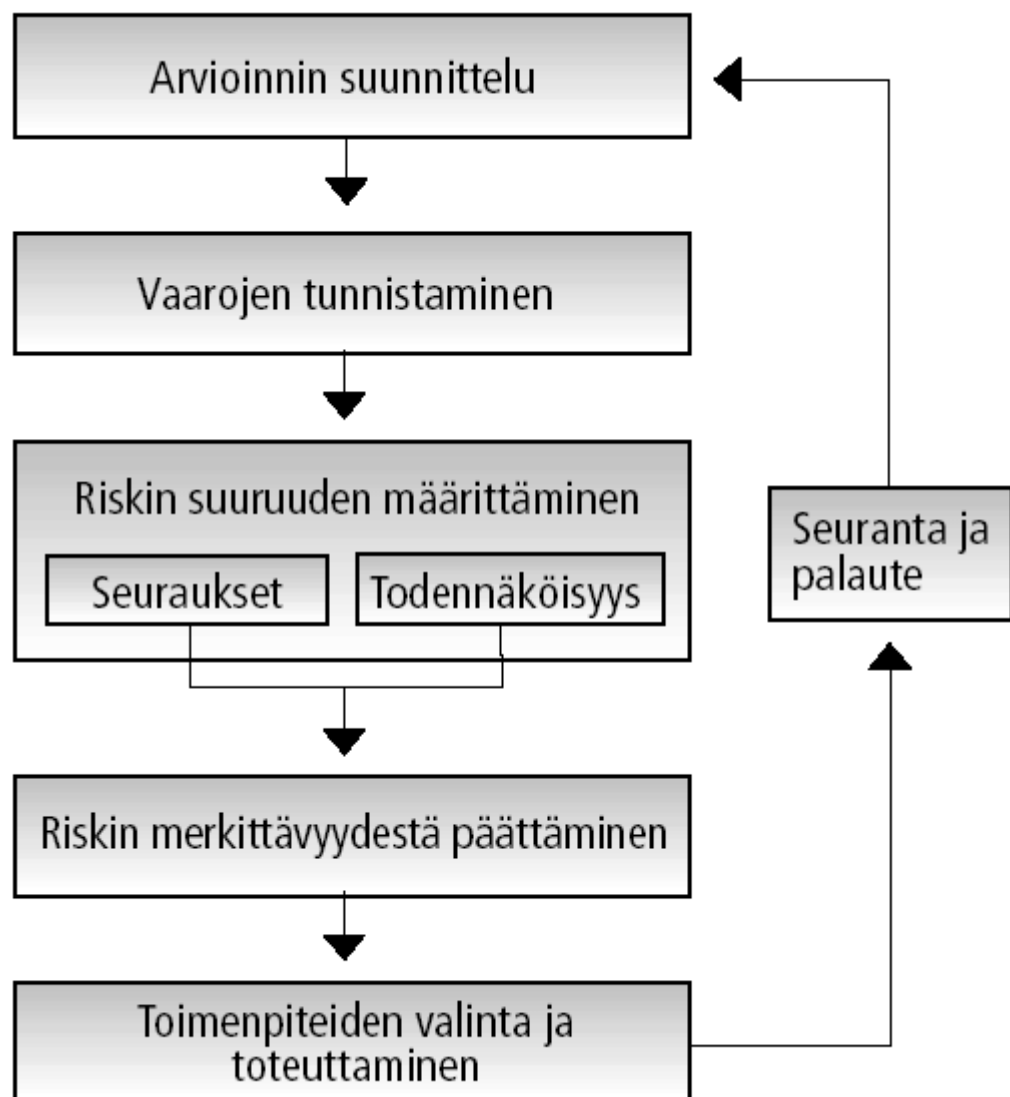
Työssä jaksamista ja henkistä hyvinvointia voivat laskea myös erilaiset työyhteisön sisäiset ristiriidat ja työntekijän kokemus kiusaaminen. Ristiriidat voivat aiheuttaa muun muassa erilaiset käsitykset työn tekemisestä, kokemusten erilaisuus ja huono vuorovaikutusilmapiiri. Jokaisessa työyhteisössä syntyy ristiriidat, joten tärkeää onkin niiden käsittely ja varhainen puuttuminen. Myös kiusaamistapauksissa varhainen puuttuminen on kaiken a ja o. Kiusaamisen jatkuessa voi pahimmillaan edessä olla työntekijän syrjäytyminen ja sitä seuraavat ongelmat. (Soini 2009, 80—88.)

Väkivallan uhan torjuminen on noussut merkittäväksi osaksi työturvallisuutta. Mahdollisuus uhkaavien tilanteiden kokemiseen on kasvanut huomattavasti aiemmasta. Psykkiset sairaudet ja ihmisten pahoinvointi ovat lisääntyneet. Sairaalat eivät pysty vastaanottamaan kaikkia potilaita, mikä on lisännyt avohoidon asiakkaiden määrää. Kasvava huumeiden käyttö voi tuoda kenen tahansa eteen sekavasti käyttäytyvän ihmisen. Soinin (2009, 84) mukaan väkivallan uhka työssä on lakiin perustuva niin sanottu nollatoleranssitekijä, jonka poistamiseen on pyrittävä kaikin keinoin. Saarela (2009, 59—64) lisää, että ehkäisytöimet suunnitellaan aina nimenomaan työpaikan tarpeista lähtien. Suunnittelussa otetaan huomioon arvio siitä, millaisia väkivalta- ja uhkatilanteita eteen saattaa tulla ja millaisia turvallisuusjärjestelyitä tai -laitteita tarvitaan. Turvallisuutta lisääviä järjestelyitä ja laitteita ovat muun muassa kulunvalvonta, kestävä materiaali ja rakenteet, hyvä näkyvyys ja valaistus, tilojen käytön rajoittaminen ovien lukitsemisella ja tallentava kameravalvonta. Työpaikoissa, joissa väkivallan uhkaa voi esiintyä, on hälytys voitava tehdä äänettömästi (Työsuojeluhallinto 2013). Tilanteiden jälkikäsitteilyn kannalta tärkeitä ovat myös riittävät henkilövoimavarat ja hyvä työilmapiiri.

Työhyvinvointi, työssä jaksaminen ja hyvä työilmapiiri ovat erittäin merkittävä osa väkivallan uhan torjumista. Jokainen osaltaan, mutta erityisesti ne kaikki yhdessä, antavat suojan uhkaavia tilanteita varten. Työssään hyvinvoiva ihminen jaksaa keskittyä ympärillään vaihtuviin tilanteisiin ja tapahtumiin, ja hänellä on mahdollisuus reagoida ajoissa. Työpaikassa, jossa vallitsee hyvä työilmapiiri, työntekijätkin tuntevat paremmin toisiaan ja ovat siten valmiimpia myös auttamaan toisiaan. Tilanteessa, jossa työntekijä kokee väkivallan uhan, tämä seikka voi olla ensiarvoisen tärkeä ja

merkityksellinen. Uhka ei aina näy muille selkeästi, vaan joskus voi olla tarpeen, että osaa lukea toisen eleistä apua tarvittavan.

Kyllönen ja Rickman (2011) käyttävät termiä henkilöturvallisuus puhuttaessa hengelle vaarallisten ja uhkaavien tilanteiden ennakoinnista ja niiden hallinnasta. Henkilöturvallisuuteen kuuluu riskien kartoitus ja hallinta sekä toimintamallien sopiminen ja sisäistäminen. Liitteessä 2 on riskienkartoittamiseen Espoon kaupungissa käytetty lomake, joka sopii hyväksi esimerkiksi kattavasta riskienarvioinnista. Kuviossa 1 on esitetty riskienarvioinnin kulku.

KUVIO 1 Riskienarvioinnin kulku (Työsuojeluhallinto 2013)

Työpaikoilla työntekijöitä suojaa työturvallisuuslaki, jonka tarkoituksena on työolosuhteiden ja työympäristön parantaminen ja turvaaminen sekä fyysisen ja henkisen terveyden haittojen ennaltaehkäisy. Työnantajalla on velvollisuus huolehtia työntekijän turvallisuudesta ja terveydestä työpaikalla. Työpaikalta tulee löytyä työsuojelun toimintaohjelma. Työn riskejä selvitetään ja arvioidaan säännöllisesti. Työturvallisuuslakiin perustuen työntekijän tulee saada työhönsä perehdytys. Työntekijän velvollisuutena

on huolehtia omalta osaltaan turvallisuudesta ja terveydestä sekä vältettävä muihin työntekijöihin kohdistuvaa epäasiallista kohtelua. Työntekijällä on myös ilmoitusvelvollisuus havaitsemistaan puutteista tai epäkohdista. Työturvallisuuslakiin sisältyy säännöksiä ja määräyksiä ergonomiasta, ilmanvaihdesta, valaistuksesta, järjestyksestä ja siisteydestä sekä vaarallisista aineista. Laissa on myös määritelmät väkivallan uhkasta. Työpaikoilta tuleekin löytyä toimintaohjeet uhkaavien tilanteiden ennalta ehkäisyyn ja niissä toimimiseen. (Kettunen 2007.) Turvallisuusohjeisiin tulee sisällyttää toimintaohjeet ja -mallit etukäteen kartoitettujen vaaratilanteiden varalta, toimintaohjeet ja -vastuut, joiden mukaan toimitaan kun väkivalta- tai uhkatilanne on tapahtunut. Näitä ovat muun muassa välitön ensiapu ja hoitoon toimittaminen, viranomaisille tiedottaminen, jälkihoidon organisointi ja tapahtuneen jälkiselvitys mahdollisten korjaavien toimien tarpeesta. (Työsuojeluhallinto 2013.)

3 AINEISTONKERUU

Tässä luvussa perehdytään opinnäytetyön tutkimuksen toteuttamiseen. Esitellään käytetty tutkimusmenetelmä ja kerrotaan erityisesti tähän työhön liittyvistä huomioista.

3.1 Kysely

Opinnäytetyöni tutkimuksessa on sekä kvalitatiivisen että kvantitatiivisen tutkimuksen piirteitä. Hirsjärvi ym. (2009, 161) määrittelevät kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta seuraavasti. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Näitä asioita ei voi mitata määrällisesti. Kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä löytää tai paljastaa tosiasioita.

Koska keräsin tietoa kohderyhmän tämänhetkisestä tietämyksestä, ilman vertausta esimerkiksi tietämykseen kymmenen vuotta sitten, voidaan puhua myös poikittaistutkimuksesta. Voidaan puhua niin ikään teoriaa testaavasta survey-tutkimuksesta. Survey-tutkimus pyrkii selvittämään kohderyhmään valittujen käsityksiä tutkijaa kiinnostavista asioista. Survey-tutkimuksessa kysytään tutkimukseen osallistuvilta strukturoituja, ennalta määriteltyjä kysymyksiä. (Järvinen & Järvinen 2011, 54—55.)

Tutkimus on osittain myös kvantitatiivinen eli määrällinen. Kvantitatiivisen tutkimuksen peruspiirteenä on aineiston saattaminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon, mikä yleensä merkitsee tulosten numeerista esittämistä (Hirsjärvi ym. 2009, 140). Joissain tapauksissa tulosten esittäminen numeroina tuo selkeyttä, ja sen avulla voidaan korostaa usein toistuneita vastauksia. Vertailun vuoksi esimerkki: ”Henkilöturvallisuudesta kaipasi lisää tietoa viidennes vastaajista” tai ” Myös henkilöturvallisuudesta kaivattiin lisää tietoa”.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselyä. Kysely tarkoittaa lomakkeella suoritettavaa tiedonhankintaa. Kysely voi koskea koko joukkoa tai vain osaa siitä, jolloin kohteena on tutkittavasta joukosta otettu otos. Tässä tapauksessa tutkittava joukko olivat ohjaustoiminnan artonomit (AMK) ja otos on vuoden 2007 opiskeluryhmästä. Kysely sopii tilanteisiin, joissa tiedusteltavia asioita on suhteellisen vähän ja vastaajia taas paljon. Kyselyn etuna haastatteluun verrattuna on se, että vastaajat voivat itse paremmin määrittellä ajankohdan vastaamiselleen. Tutkimustulosten luotettavuutta parantaa se, että kyselylomakkeessa kysymykset esitetään jokaiselle täysin samassa muodossa. Niin ikään haastatteluun verrattuna tutkija ei voi läsnäolollaan vaikuttaa vastauksiin. Toisaalta taas tutkija ei voi varmistua siitä, onko hänen asettamansa kysymykset ymmärretty oikein. Tähän ongelmaan voidaan kuitenkin vaikuttaa huolellisella vastausohjeella, selkeällä lomakkeella ja lomakkeen esitestauksella. Testasin kyselyn ymmärrettävyyttä sekä muutaman läheisen että yhden ohjaustyössä olevan henkilön avulla. Tekemäni kysely muokkaantui jonkin verran esitestauksen myötä. Vastausprosenttia voidaan parantaa hyödyntämällä olemassa olevien ryhmien rakenteita, kuten tutkimukseni kohderyhmä on valittu. (Järvinen & Järvinen 2011, 147—148; Valli 2001, 30—31.)

Vallin (2001, 29) mukaan kyselylomakkeen laatimisessa tulee kiinnittää huomiota lomakkeen pituuteen ja kysymysten lukumäärään. Tärkeää on, että vastaajan mielenkiinto pysyisi vastaamisen alusta loppuun. Huomiota tulisi kiinnittää myös lomakkeen selkeyteen ja ulkoasuun. Vastausprosentti on sitä suurempi mitä paremmalta lomake näyttää.

3.2 Kyselyn toteuttaminen

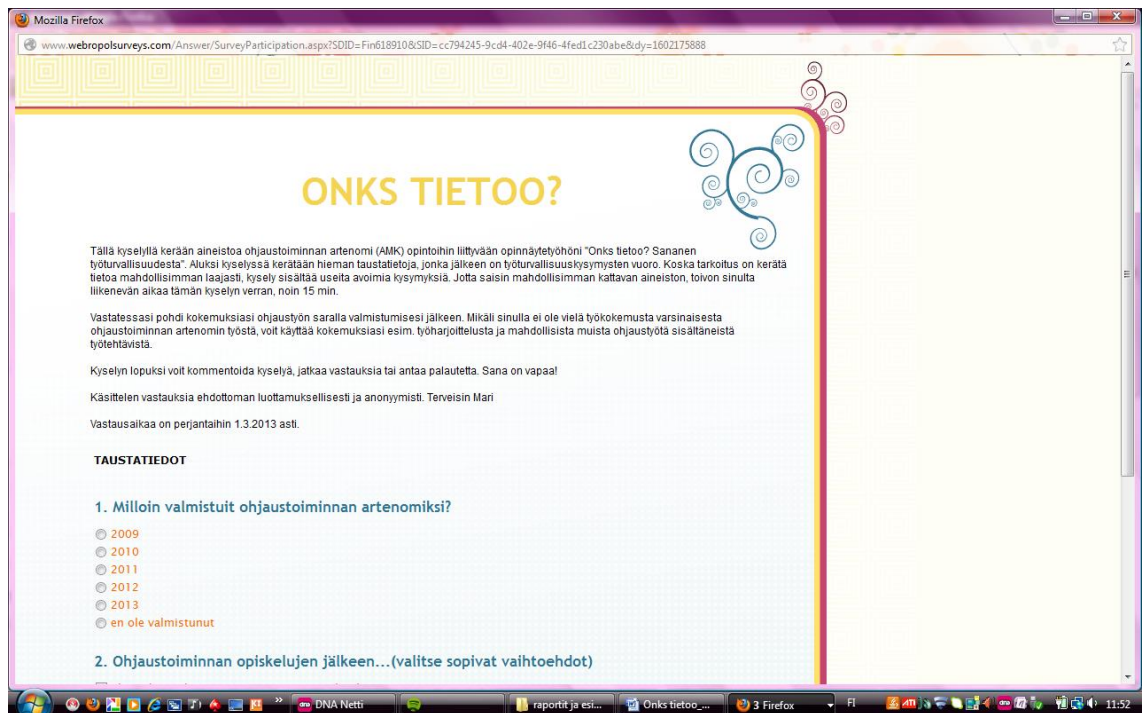
Kysely tehtiin Webropol-ohjelmalla ja linkki siihen lähetettiin vastaajille sähköpostilla. Vuonna 2007 opintonsa aloitti 37 ohjaustoiminnan artonomi-opiskelijaa. Lukuvuonna 2009—2010 ryhmässä oli lisäksi 24 opiskelijaa. Tuon lukuvuoden jälkeen jäin pois ryhmästä äitiysloman vuoksi, joten siitä syystä otos on kyseiseltä vuodelta. Yhteystiedot kyselyä varten saatiin 23 henkilöltä. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Puolella välissä lähetin kaikille muistutusviestin kyselystäni. Sain 20 vastausta, joten vastausprosentti oli hyvä. Näin ollen saatuja tuloksia voidaan pitää luotettavana otokseen nähden. Luotettavuus varmistettiin sillä, että vastaaminen tapahtui nimettömänä. Anonymiteetti takasi sen, ettei vastaajan tarvinnut sensuroida vastauksiaan paljastumisen pelossa.

Kyselyn esipuheessa opastin vastaajia vastaamaan kyselyyn ohjauskokemuksiinsa nojautuen. Valmistumisen jälkeen ilman työkokemusta olevilla oli mahdollisuus hyödyntää harjoitteluissaan saamia kokemuksia.

Kyselyyn kuului sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä. Monivalintakysymyksillä selvitettiin vastaajien taustatietoja. Taustatiedoissa selvitettiin muun muassa vastaajien ohjaustyön kokemusta ja yleensä sitä, mitä opintojen päättymisen jälkeen on tehty. Varsinaiset työturvallisuuteen liittyvät kysymykset olivat avoimia. Valitsin avoimet kysymykset, koska en halunnut johdatella vastaajia. Halusin saada mahdollisimman monipuolista

tietoa vastaajien käsityksistä ja tiedoista työturvallisuuteen liittyen. Ajattelinkin myös, että kyseessä olevien asioiden kysyminen monivalintoina saattaisi jättää vahingossa joitain osa-alueita pois. Toki avoimia kysymyksiä tulee tarkastella kriittisesti. En voi olla varma, ovatko vastaajat ymmärtäneet kysymykseni siten, kuin olen ne tarkoittanut. Saattaa myös olla, että vastaajat jättävät jotain kirjoittamatta vastaamiseen kyllästymisen vuoksi tai ettei heillä tule jokin aihealue mieleen juuri vastatessa, koska tarkentavia lisäkysymyksiä ei ole.

Pyrin tekemään kyselyn ulkoasusta selkeän ja vastaamiseen houkuttelevan. Tämän vuoksi kysely oli jaettu viidelle sivulle. Sivulla 1 olivat saatesanat ja kysymykset 1-3, sivulla 2 kysymykset 4-5. Sivulta 3 alkoi työturvallisuusosio. Alussa oli lueteltu työturvallisuuden osa-alueet, jonka jälkeen kysymykset 6-8, sivulla 4 kysymykset 9 ja 10. Viimeisellä sivulla kysymykset 11-13, joista 13. kysymys oli palautetta ja lisähuomioita varten. Kysely on kokonaisuudessaan liitteessä 1. Kuvioista 2 selviää kyselyn ulkoasu.

KUVIO 2 Kyselyn ulkoasu

4 TULOSTEN ANALYSOINTI

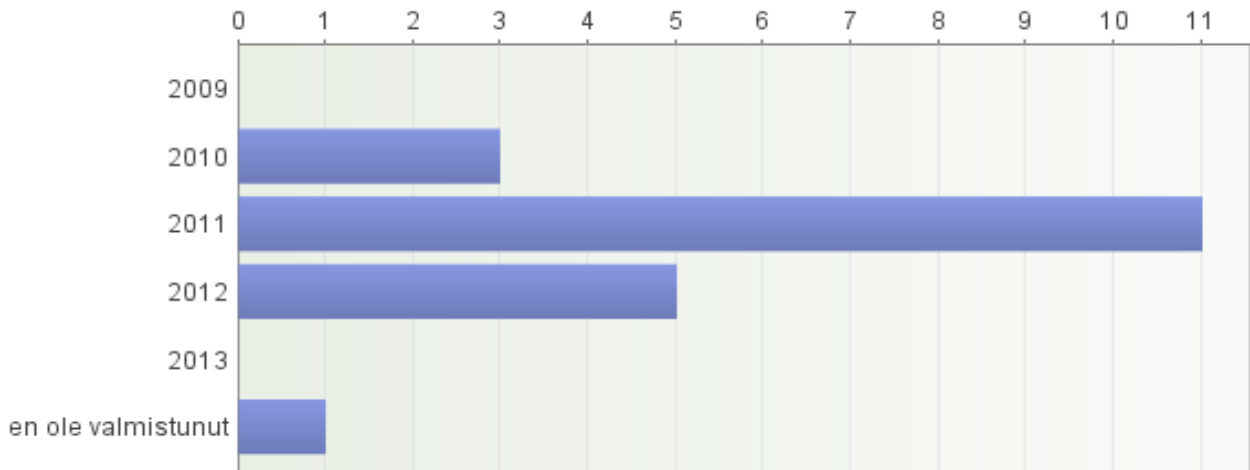
Tässä luvussa esitellään kyselyn avulla saadut tulokset. Ensin käydään läpi vastaajien taustatietoja, minkä jälkeen siirrytään varsinaisten työturvallisuuskysymysten pariin. Kursivoinnit ovat suoria lainauksia vastaajien kommentaiteista.

4.1 Vastaajien taustatiedot

Ensimmäiset viisi kysymystä olivat siis monivalintoja ja koskivat vastaajien taustoja. Kysymyksissä 2—5 oli mahdollista valita useita vastausvaihtoehtoja, joten vastausten yhteismäärä ylittää vastaajien määrän. Ensimmäisessä kysymyksessä tiedusteltiin vastaajien valmistumisvuotta.

1. Milloin valmistuit ohjaustoiminnan artonomiksi?

Vastaajien määrä: 20

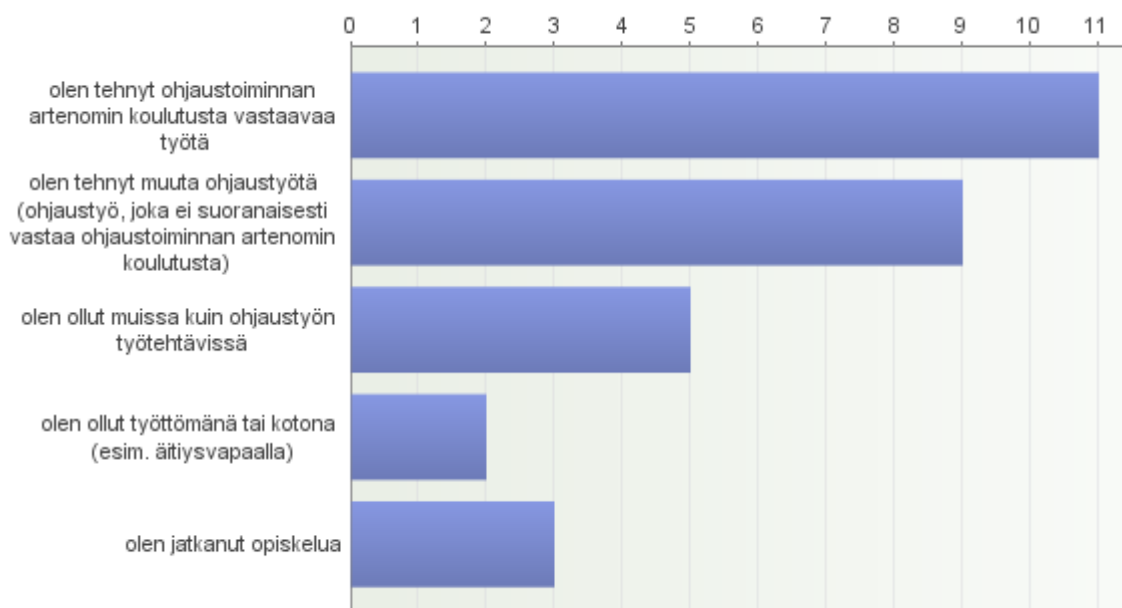
KUVIO 3 Vastaajien valmistuminen

Vastaajista yli puolet, 11 vastaajaa, on valmistunut vuonna 2011, joka oli vuosikurssimme tavoiteaika valmistumiselle. Kolme vastaajaa on valmistunut vuonna 2010, viisi vastaajaa vuonna 2012. Yksi vastaaja ei ole valmistunut.

Toisessa taustakysymyksessä selvitettiin, mitä vastaajat ovat ohjaustoiminnan opiskelujen jälkeen tehneet.

2. Ohjaustoiminnan opiskelujen jälkeen...(valitse sopivat vaihtoehdot)

Vastaajien määrä: 20

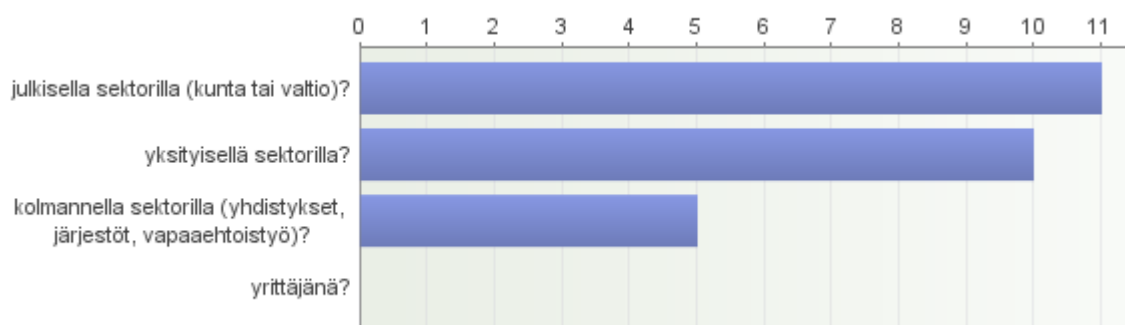
KUVIO 4 Opintojen jälkeinen toiminta

Vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto. Yksitoista vastaajaa kahdestakymmenestä (11/20) kertoi tehneensä ohjaustoiminnan artemomin koulutusta vastaavaa työtä. Muuta ohjaustyötä kertoi tehneensä yhdeksän vastaajaa. Viisi vastaajaa on ollut muissa kuin ohjaustyön työtehtävissä. Kaksi vastaajaa on ollut työttömänä tai kotona esimerkiksi äitiysvapaalla. Kolme vastaajaa on jatkanut opiskelua.

Seuraavassa kysymyksessä tiedusteltiin, missä vastaajat ovat olleet töissä.

3. Oletko/olitko työssä...

Vastaajien määrä: 19

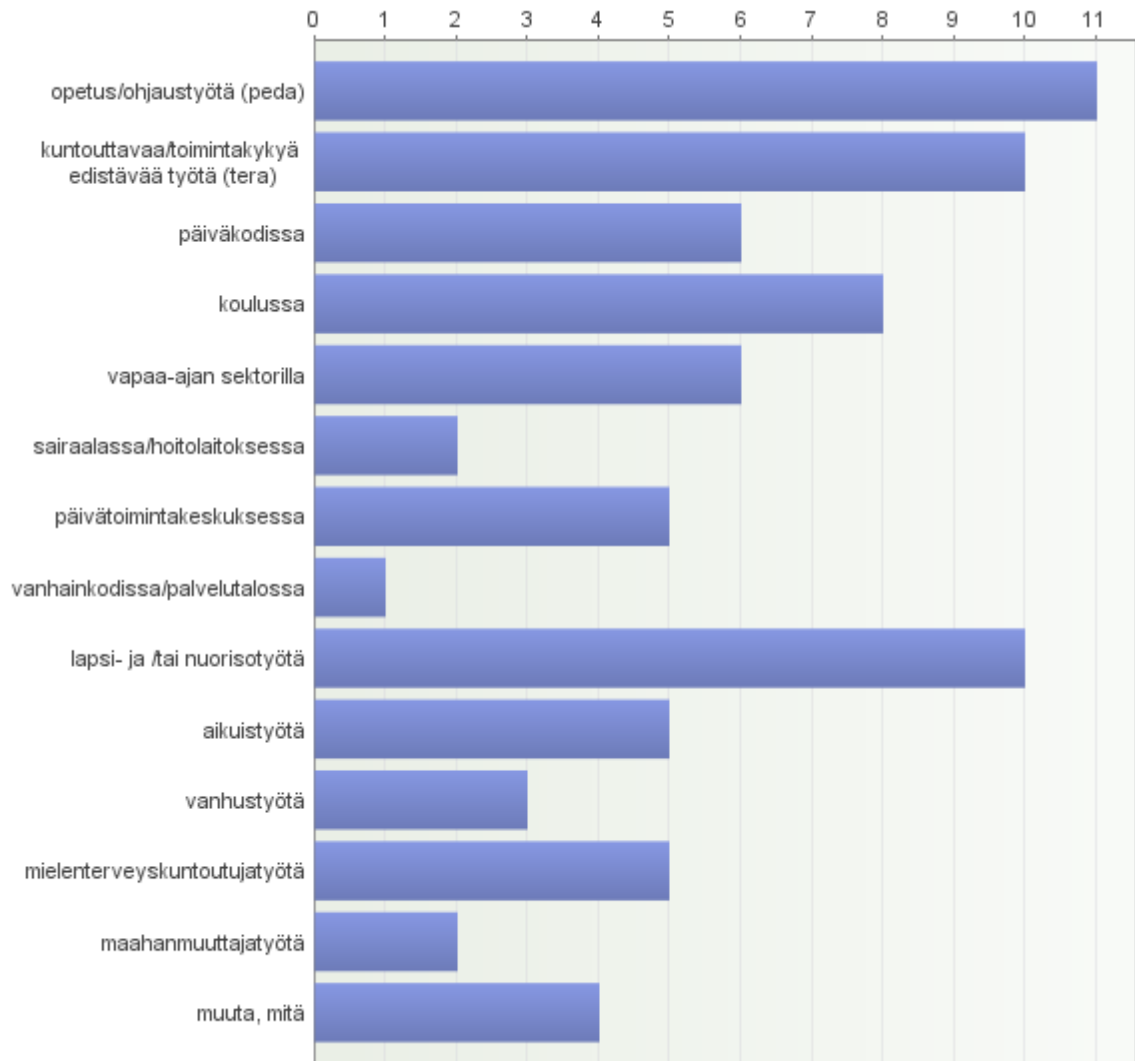
KUVIO 5 Vastaajien työskentely

Yksitoista vastaajaa kertoi tehneensä töitä julkisella sektorilla, johon kuuluivat työt kunnalla, valtiolla tai seurakunnalla. Vastaajista kymmenen oli työskennellyt yksityisellä sektorilla. Kolmannella sektorilla, kuten yhdistyksissä, järjestöissä tai vapaaehtoistyössä, mainitsi olleensa töissä viisi vastaajaa. Kukaan ei ollut toiminut yrittäjänä.

Neljännessä kysymyksessä tarkennettiin edelleen vastaajien työkokemusta. Siinä haluttiin selvittää, millaisia ohjaustyön kokemuksia vastaajilla on.

4. Missä ja millaista ohjaustoiminnan artonomin koulutusta vastaavaa työtä olet tehnyt? Valitse seuraavista sopivat vaihtoehdot. (Siis myös muu ohjaustyö kuin SUORANAISESTI koulutusta vastaava työ.)

Vastaajien määrä: 20

KUVIO 6 Vastaajien ohjaustyön kokemus

Avoimet vastaukset: muuta, mitä

- ohjaustoiminnan koulutusohjelman koulutusassistentti ja kulttuurituotanto
- perhetyötä
- koulutussuunnittelua
- kehittämistyö, työllistämistyö, opiskelijoiden ohjaus, markkinointi, työhönvalmennus

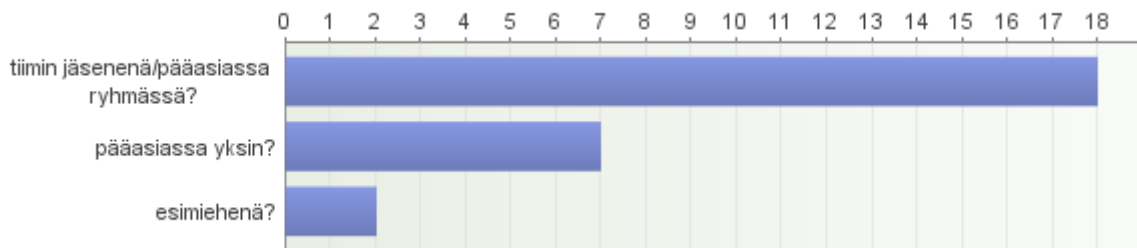
Kokemukset pedagogisesta ja terapeuttisesta ohjaustyöstä jakautuivat kukaakin puoliksi. Pedagogista eli opetus- ja ohjaustyötä mainitsi tehneensä yksitoista vastaajaa, kun taas kuntouttavasta ja toimintakykyä edistävästä, terapeuttisen ohjaustyön kokemuksista mainitsi kymmenen vas-

taajaa. Kun selvitettiin, missä vastaajat ovat työskennelleet, sai koulu eniten mainintoja, niitä oli kahdeksan. Kuusi mainintaa saivat sekä päiväkotit että vapaa-ajan sektori. Viisi vastaajaa oli tehnyt töitä päivätoimintakeskuksessa, kaksi sairaalassa tai hoitolaitoksessa ja yksi vastaaja vanhainkodissa. Minkä tyyppistä vastaajien työ oli ollut? Vastaajista selkeä enemmistö, kymmenen, kertoi tehneensä lapsi- tai nuorisotyötä. Seuraavaksi eniten oli tehty aikuis- ja mielenterveyskuntoutujatyötä, molemmat saivat viisi mainintaa. Vanhustyöstä kokemuksia oli kolmella vastaajalla ja kahdella maahanmuuttajatyöstä. Mikäli annetuista vaihtoehdoista ei löytynyt sopivaa, sai valita muuta, mitä? – vaihtoehdon. Näin teki neljä vastaajaa. Heidän ohjaustyön kokemuksensa olivat toimimisesta ohjaustoiminnan koulutusassistenttina, kulttuurituotannosta, perhetyöstä, koulutussuunnittelusta, kehittämistyöstä, työllistämistyöstä, opiskelijoiden ohjauksesta, markkinoinnista ja työhönvalmennuksesta.

Viidennessä ja samalla viimeisessä taustakysymyksessä selvitettiin työntekijän asemaa työyhteisössä.

5. Teetkö/teitkö töitä...

Vastaajien määrä: 20

KUVIO 7 Vastaajien asema työssä

Vastaajista lähes kaikki (18) kertoivat tehneensä töitä tiimin jäsenenä. Pääasiassa yksin kertoi töitä tehneensä seitsemän vastaajaa. Esimiehenä oli toiminut kaksi vastaajaa.

4.2 Työturvallisuuskysymykset

Kysymykset 6—12 koskivat työturvallisuutta. Vastausten lukemisen helpottamiseksi olen jakanut kysymykset omiin alalukuihinsa, joten kysymysnumerot eivät tässä vastaa kyselylomakkeen numerointia.

4.2.1 Työturvallisuusvastaava työpaikalla

Vastaajista hieman vajaa kolmannes kertoi olleensa vastuussa työpaikkansa työturvallisuudesta. Useimmiten tämä tarkoitti kuitenkin sitä, että vastuu jaettiin jonkun toisen työntekijän tai esimiehen kanssa. Kun vastuu oli jaettu esimiehen kanssa, tälle mainittiin kuuluvan päävastuu tai väline-, kone- ja laiteturvallisuus sekä vastuu työoloista tai perehdyttämisestä.

Vastaajien vastuu koski ohjattavia, työssä jaksamista, ergonomiaa ja omaa toimintaa. 19 mainintaa sai vaihtoehto ”turvallisuudesta vastaa/vastasi joku muu kuin vastaaja itse”. Eniten mainintoja sai esimies. Kolmessa vastauksessa esimiehen rooli työpaikalla oli tarkennettu. Näitä olivat rehtori, johtava leikkipuisto-ohjaaja ja työsuojelupäällikkö.

4.2.2 Perehdytys

Kuusi vastaajaa 20:sta kertoi, ettei ole saanut tai ei muista saaneensa mitään työturvallisuusohjeistusta uuteen työpaikkaan mennessään. Loput 14 vastaajaa olivat saaneet hyvin vaihtelevaa ohjeistusta. Vaihtelua oli kirjallisten ohjeiden itsenäisestä tutustumisesta monipuoliseen koulutuspakettiin.

Eniten ohjausta oli annettu paloturvallisuuteen ja pelastautumiseen liittyvissä asioissa. Tämä sisälsi palo- ja/tai pelastussuunnitelmaan tutustumisen, palopostien käytön opastuksen, paloturvallisuusohjeistusta sekä hätäpoistumisteiden ja kokoontumispaikan näyttämisen.

Vastaajista viisi oli saanut luettavakseen kirjalliset ohjeet, kuten perehdytyskansion. Vain yhdellä tämä oli ollut ainoa ohjeistuksen muoto. Lisänä oli ollut perehdytystä mm. laiteturvallisuuteen. Ohjeistusta tähän oli saanut kuitenkin vain yksi vastaaja koko joukosta. Perehdytys kuuluu suullisen opastukseen, jota olivat myös luento työturvallisuudesta ja työpaikan esittely työturvallisuusohjeineen.

Työterveyshuolto sai neljä mainintaa. Tämän piiriin kuuluivat työterveys-tarkastus, jossa oli puhuttu ergonomiasta ja henkisestä jaksamisesta sekä mahdollisuus työnohjaukseen. Yksi vastaajista kertoi, että työpaikalla oli painotettu työsuunnitelmien tekemistä työajalla töiden kotiin viemisen sijaan henkisen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi.

Ensiapu sai yhtä monta mainintaa työterveyshuollon kanssa. Ensiapuohjeistuksiin työpaikoilla kuului ensiapukoulutusta sekä ensiapukaapin sijainnin näyttäminen.

Muita saatuja työturvallisuusohjeistuksia olivat perehdytys hygieniasioihin työpaikassa, jossa vaadittiin hygieniapassi. Toisessa työpaikassa työntekijä oli saanut perehdytystä siihen, miten toimia tilanteissa, joissa on väkivallan uhkaa tai oma turvallisuus on pystyttävä varmistamaan. Lisäksi yksi vastaaja kertoi, että hänen työpaikallaan oli mahdollistettu syventävän työturvallisuustietämyksen saaminen työvalmentajan erikoisammattitutkinnon kautta.

4.2.3 Puutteet työturvallisuudessa

Lähes kaikki vastaajat löysivät työpaikaltaan puutteita työturvallisuudessa. Muissa tapauksissa työturvallisuus oli niin hyvin otettu huomioon, ettei puutteita ollut tai työkokemuksesta oli niin pitkä aika, että kysymykseen

oli vaikea vastata. Lisäksi yhdellä vastaajalla oli opetustöitä vain kerran kuussa, eikä hän ollut kiinnittänyt huomiota työturvallisuuteen. Puutteet on tässä jaoteltu kolmeen osa-alueeseen (Työsuojelun perusteet 2009 mu-kaeltuna). Tapaturmavaarat, väkivallan uhka ja ammattitaudit kertovat puutteista fyysisessä turvallisuudessa. Muut osa-alueet ovat henkinen työsuojelu ja työn kuormittavuus sekä työpaikan työhygieeniset tekijät.

Eniten puutteita havaittiin fyysisen turvallisuuden alueella. Mattojen rullaantuminen aiheutti kaatumisvaaran, päiväkodin portin kerrottiin olevan talvisin niin jäykän, ettei sitä saa kiinni (tämä aiheutti vaaran lasten kar-kaamiseen) ja työpaikalta puuttuivat pelastautumisohjeet. Yksi vastaaja kertoi puutteiden aiheutuvan siitä, että päiväkotitoimi talossa, jota ei ollut suunniteltu kyseiseen tarkoitukseen. Tämän vuoksi muutoksia kaipasivat jauhesammuttimien sijainti ja päivitys sekä keittiövälineiden sijainti. Uhkana olivat myös katolta tippuvat lumet. Joissain tapauksissa puutteiden poistamiseen tai vähentämiseen oli jo tartuttu. Varastoja oli siivottu paloturvallisuuden ja tapaturmavaaran nimissä, tavaroiden kuljettamista oli parannettu korjaamalla ramppi sekä rikkinäisiä sähkölaitteita oli poistettu käytöstä. Niin ikään työskentelyä oli helpotettu keittiöuudistuksilla mm. uusimalla laitteita. Myös isompia muutoksia tiloihin oli tulossa. Puutyötiloihin oli aloitettu laajennus työturvallisuuden ja toimivuuden parantamiseksi. Kaksi vastaajaa oli havainnut puutteita väkivallan uhkaan liittyen. Kaivattiin tietoa aggressiivisen asiakkaan kohtaamisesta sekä ohjaajan oikeuksista ja velvollisuuksista kiinnipitotilanteissa. Myös hälyttimien niukkaa käyttöä väkivalta- ja muiden vaaratilanteiden ehkäisyn kustannuksella ihmeteltiin.

Henkiseen työsuojeluun ja työn kuormittavuuteen liittyvinä puutteina mainittiin henkinen hyvinvointi ja työssä jaksaminen. Työuupumusta aiheutti muun muassa ohjattavien suuri määrä yhtä ohjattavaa kohden. Myös se, että isosta ryhmästä oli vastuussa yksin, aiheutti ongelmia. Tapaturmatilanteet on hoidettava yksin, ja samalla on huolehdittava muusta ryhmästä. Edellä mainituista henkisistä ja kuormittavuuden ongelmista mainitsi liki kolmannes vastaajista. Kerrottiin myös määrä- tai osa-aikaisen työntekijän heikommista oikeuksista suhteessa muihin työntekijöihin. Esimerkiksi työterveyshuoltoon ei ollut mahdollisuutta. Tämän vuoksi asiasta kaivattiinkin tiedotus- tai koulutustilaisuutta. Niin ikään esimiehen vähä-televä suhtautuminen työturvallisuusasioihin perehdytyksessä mainittiin puutteeksi. Ergonomian osalta toivottiin uutta työtuolia. Hyvistä työasenoista huolehdittiin itse.

Työhygieenisissä tekijöissä puutteita oli nähnyt viisi vastaajaa. Päiväkodissa siivouksen taso vaihteli yhteisötalossa asuvien siivousvuorojen mukaan, ilmanvaihtoon toivottiin parannusta ja kiireellisiä toimia kaivattiin eristysten uusimiseen talossa, jonka lämpötilat vaihtelivat äärimmäisyydestä toiseen. Vastaaja kertoi lasten joutuneen työskentelemään 12 asteen lämpötilassa. Kaksi vastaajaa oli kärsinyt kovasta melusta liian ison lapsimäärän vuoksi. Toinen heistä kertoi olevansa tyytyväinen, että oli päässyt vaihtamaan työskentelypaikkaansa. Melusta oli aiheutunut jo haittaa

terveydelle. Muutoksiin ongelman poistamiseksi oli tosin jo pyritty. Kaikki keinot eivät kuitenkaan pureutuneet itse ongelmaan.

Muut ohjaajat haluavat korvatulpat töihin, mutta se on naurettava idea, koska ei poista ongelmaa.

4.2.4 Työturvallisuus ennen ohjauksia, ohjausten aikana ja niiden jälkeen

Kysymys oli jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa kysyttiin ”Mitä työturvallisuudesta tulisi tietää ennen ohjauksia?” Saadut vastaukset jaettiin viiteen osa-alueeseen. Näitä ovat käytettävä tila, asiakkaat, ohjaaminen, materiaalit ja välineet sekä vaaratilanteet, tapaturmat ja onnettomuudet. Kaiken kaikkiaan mainintoja näihin osa-alueisiin tuli 71 kappaletta.

Käytettävään tilaan liittyviä mainintoja tuli seitsemän kappaletta. Vastaajien mielestä olisi tiedettävä itse tila, johon ollaan menossa ohjaamaan. Tilan koko vaikuttaa järjestelyihin. Huono tilajärjestely ja ahtaus aiheuttavat vaaratilanteita, joten esteettömyys on varmistettava. Olisi hyvä tietää sekä tilojen riskeistä että turvallisuudesta käyttöohjeisiin tutustumalla, esimerkiksi missä sijaitsee ilmanvaihdon sulkunappi.

Ohjattaviin liittyviä seikkoja olivat ryhmän koko yleensä ja suhteessa käytössä olevaan tilaan. Iso ryhmä pienessä tilassa aiheuttaa vaaratilanteita. Asiakkaisiin liittyvät erityispiirteet saivat eniten mainintoja. Ohjaajan tulee ottaa huomioon mahdolliset allergiat sekä väkivaltaiset asiakkaat ja heidän käytöksensä aiheuttamat vaaratilanteet. Tätä varten tulisi olla toimintaohjeet. Myös asiakasryhmän luonne, heidän tapansa ja toimintakynsä olisi hyvä tietää.

Ohjaamiseen liittyviä tärkeitä seikkoja olivat menetelmien hallinta, työtapaan liittyvät riskit se, onko ohjaus suunniteltu siten, ettei siihen sisälly kohtuutonta riskialttiutta ja että se soveltuu ohjattaville. Vaaratilanteiden ennakointi on otettava huomioon toimintaa suunniteltaessa. Myös äänen väsymisen ehkäisemiseen tulee kiinnittää huomiota.

Materiaalit ja välineet: käytettävien materiaalien, välineiden, laitteiden ja koneiden käyttö on hallittava ja niiden mahdollinen tapaturmavaara ja riskialttiutus on tiedettävä. Koneiden hätä-stop-nappuloiden sijainti tulee tietää. Tärkeää on myös tietää turvallisesta säilytyksestä, materiaalien allergisoivuudesta ja vaarallisuudesta. Yksi vastaaja mainitsi suojavarusteet ja toinen työvälineiden soveltuvuuden asiakasryhmälle.

Vaaratilanteet, tapaturmat ja onnettomuudet muodostivat selkeästi suurimman kokonaisuuden. Vastauksissa kolme useimmin toistunutta asiaa olivat ensiapuvälineiden tai -kaapin sijainti, ensiaputaidot sekä varauuskäynnit tai poistumistiet. Ensiaputaidoissa mainittiin joko omat tai toisen työntekijän taidot, myös ensiapukoulutuksen päivittäminen oli tuotu esiin. Muita ennen ohjauksia tiedettäviä asioita olivat vaaran paikat ja riskitekijät, miten vaaratilanteisiin ja onnettomuuksiin on varauduttu ja miten niissä tulee toimia sekä kehen otetaan yhteys, jos jotain tapahtuu tai jos on il-

moitettava turvallisuuspuutteista. Yksittäisinä seikkoina oli mainittu paikan osoite ja tilan ja ryhmän turvallisuuteen vaikuttavat poikkeustapaukset kuten sähköjen virtakytkimen sijainti poikkeavassa paikassa.

Ohjausten aikana tehtäviin työturvallisuushuomioihin tulivat entistä intensiivisemmin mukaan ohjattavat ja se, kuinka heidät on otettava huomioon. Useimpien vastausten mukaan tämä tapahtuu havainnoinnin kautta. Jatkuvalle havainnoinnilla pyritään minimoimaan ja välttämään riski- ja vaaratilanteita. Muita ohjattaviin liittyviä huomioita olivat heidän toimintakykynsä ja sen vaikutukset ja mahdollisuudet laitteiden ja välineiden hallintaan. Ne olisi aina valittava asiakasryhmän mukaan. Ohjattavia opastetaan oikeaoppiseen työskentelytapaan niin ergonomian kuin tekniikan osalta, eikä heitä jätetä yksin tilanteisiin, joissa välineet aiheuttavat tapaturmariskin. Yhdessä vastauksessa mainittiin, että asiakkaille kuuluisi puhua tietyistä perusasioista poikkeavan tilanteen varalle. Niin ikään lasten ohjaus tuo tarpeen huolehtia siitä, että ohjaajalla on heidän vanhempiansa puhelinnumerot. Ohjaajan tulee osata neuvoa ryhmää mahdollisimman turvalliseen työskentelyyn ja puuttua epäkohtiin turvallisuuden säilyttämiseksi. Kun ohjaaja on avoimin mielin, hänen on helpompi puuttua epäkohtiin. Jos jotain kuitenkin tapahtuu, on hyvä tietää, missä työtoverit ovat ohjauksen aikana tai kenelle talossa pitää ilmoittaa tapaturmasta tai työturvallisuuspuutteista. Tapaturmatilanteissa toimimisen kannalta on ohjaajan hyvä pitää ensiaputaidot päivitettyinä.

Käytettävään tilaan liittyen tulisi ohjaajan ottaa huomioon tiettyjä seikkoja. Yleiset järjestelyt on oltava hallinnassa, on seurattava tilojen ahtautta ja lattioiden mahdollista kastumista tai sitä, ettei lattioilla ole kulkuesteitä. Kuumat silitysraudat tulee laittaa pois päältä, ja johdot pois lattioilta roikkumasta. Välineiden käyttö myös ergonomisesti tulee hallita ja neuvoa ohjattaville. On syytä tietää myös niiden turvallisesta säilytyksestä. Lisäksi on opastettava suojavälineiden käyttöön.

Myös tässä osiossa useat vastaukset koskivat tapaturmatilanteita ja niissä toimimista. Ensiaputaitojen lisäksi mainittiin ensiapu- ja käsisammutusvälineiden sijainti sekä myrkytystietokeskuksen numero. Lisäksi tulisi tietää poistumistiet ja paikan osoite. Neljä vastaajaa viittasi aiempaan akysymykseen eikä juuri nähnyt eroa työturvallisuusasioissa ennen ohjauksia ja niiden aikana. Yksi vastaaja ei vastannut kysymykseen mitään.

Yhdeksännen kysymyksen kolmas kohta c koski ohjausten jälkeen tehtäviä työturvallisuushuomioita. ”Mitä työturvallisuudesta tulisi tietää ohjausten jälkeen?” Jos edellisessä kohdassa b viitattiin kysymyksen ensimmäiseen osaan ja nähtiin ne jokseenkin samanlaisina, tuotti kolmas osa suoraan neljä kysymysmerkkiä tai viivaa. Neljän vastaajan mielestä ei siis ohjauksen jälkeisiin hetkiin liity työturvallisuusasioita.

Loput 16 vastausta voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan. Ensimmäinen liittyy fyysisestä ympäristöstä huolehtimiseen ja toinen ohjaustilanteen arviointiin. Näiden osalta vastaukset menivät puoliksi.

Ohjausten jälkeen huolehditaan tilan siivoamisesta. Tavarat laitetaan takaisin paikoilleen, laitteet ja koneet sammutetaan työturvallisuus huomi-oon ottaen. Haitalliset aineet hävitetään oikeaoppisesti. Tarvittaessa huolehditaan tilan ilmanvaihdosta ja työvälineiden puhdistuksesta.

Siisti työtila sellaiseksi, kuin se oli ennen työskentelyä.

Ohjausten jälkeen tulisi arvioida niiden kulkua. Pohditaan, miten työturvallisuutta voidaan parantaa seuraavalle ohjaukserralle. Kerrataan riskitekijät ja päivitetään mahdolliset uudet tekijät ja epäkohdat, jotka dokumentoidaan työnantajalle vaarojen minimoimiseksi. Omista ohjauksista voi miettiä, mikä meni hyvin ja missä asioissa voi parantaa niin omaa kuin ohjattavien turvallisuutta. Samaa pohdintaa on syytä tehdä, jos jotain on todella sattunut. Yhdessä vastauksessa oli myös pohdittu, mitkä asiat voisivat edistää työturvallisuutta ja miten niitä voisi viedä eteenpäin. Kaksi vastaajaa oli kiinnittänyt huomiota ohjaajan hyvinvointiin ja sen tarkasteluun. Ohjaajan tulisi itse miettiä omaa jaksamistaan niin henkisesti kuin fyysisesti sekä antaa kehitysehdotuksia ja puuttua rohkeasti epäkohtiin. Lisäksi ohjaajan olisi hyvä tietää, kenen kanssa hän voi purkaa ja jakaa ohjauksessa syntyneitä tilanteita henkisen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Käytettyjen materiaalien arvioinnista mainitsi yksi vastaaja. Hänen mukaansa tulisi ottaa huomioon valmistuneiden tuotteiden kestävyys eli se, että käyttötarkoitus vastaa tuotteen materiaalia.

4.2.5 Kohdatut riskitilanteet

Vastaajista kuudella ei ole kokemuksia riskitilanteista. Tosin yksi heistä oli kuitenkin käynyt läpi kollegan kokemaa uhkaa ohjattavan tukehtumisesta, ja he ovat yhdessä pohtineet ensiaputaitojen päivittämisen tärkeyttä. Toinen vastaaja ei muista kokeneensa vaaratilanteita mutta totesi, että ”hengityssuojainta voisi käyttää useammin”.

Vastaajien kokemat riskitilanteet vaihtelivat pienistä haavoista kaatumisiin ja sekavasti käyttäytyviin asiakkaisiin. Kaatumisia mainittiin eniten. Kaatumisia on tapahtunut asiakkaille, ja kaatumisen uhka on koskenut ohjaajia. Asiakkaita ovat olleet niin lapset kuin aikuisetkin. Lasten kanssa tilanteesta on usein selvitty laastarilla tai sitten on vaadittu enemmän rauhoittelua ja kotiohjeiden antamista vanhemmille tilanteen seuraamiseksi. Yksi vastaaja koki vanhuksen kaatumisen omaksi syykseen, vaikkei se sitä ollut. Vanhus oli kompastunut rempallaan olevaan jalkalistaan, joka ei vastaajan mielestä ollut palvelutaloon sopiva. Vastaaja ei kuitenkaan kertonut, että asiaan olisi tullut muutosta kaatumisen jälkeen. Toinen vastaaja kertoo, että kaatunut asiakas oli ohjattu hoitoon ensiavun jälkeen ja tilanteen selvittämiseen kuului muiden asiakkaiden rauhoittelu. Kaatumisen uhasta raportoi päiväkodissa työskennellyt vastaaja, joka kertoi lattialle jääneistä leluista. Asiasta oli myöhemmin puhuttu tiimissä ja painotettu siivoamisen tärkeyttä. Sama vastaaja tunnusti myös unohtaneensa ergonomian nostellessaan lapsia huonoissa asennoissa.

Iltapäiväkerhossa työskennelleen ohjaajan vastauksesta ilmeni myrkytyksen uhka. Lapsilla on ollut mahdollisuus päästä siistijöiden kaapille, koska siihen ei ole saanut laittaa lukkoa. Tilanne oli kuitenkin selvitetty keskustelemalla lasten kanssa siitä, miksi kaapille ei saa mennä, ja vastaaja kertoikin, etteivät lapset ole niin tehneet keskustelun jälkeen. Yhdessä vastauksessa ilmeni riskitilanne, jonka aiheutti henkilökuntavajaus. Riskien pienentämiseksi vanhempia oli pyydetty hakemaan lapsiaan aiemmin pois hoidosta. Fyysisistä riskeistä kertovat tilanteet, joissa lapset ovat tarvinneet laastaria ja puhdistusta haavoihin. Tapaturmavaara on piillyt laitteiden ja koneiden käytössä. Yhdessä vastauksessa kerrotaan, että uusi ohjaaja oli jättänyt asiakkaat keskenään käyttämään sähkösahaa, mutta mitään ei onneksi ollut tapahtunut. Jälkeenpäin kyseiselle ohjaajalle oli painotettu ohjaajan läsnäolon tärkeyttä kyseisissä tilanteissa, ja tilanne oli hyödynnetty muutenkin työturvallisuusasioiden läpikäymiseen.

Riskitilanteet on mielestäni hyvä käydä asiakkaan kanssa keskustelemalla läpi ja perustella asiakkaalle konkreettisesti mikä on oikea tapa toimia ja mikä väärä ja minkä takia.

Kuudessa vastauksessa mainittiin riskitilanteista henkisen turvallisuuden alueella. Päiväkodissa ohjaaja oli kokenut ylikuormitusta, mutta tämä oli selvitetty keskustelemalla työnantajan kanssa. Samoin oli toimittu toisessa tapauksessa, jossa ohjaaja oli kokenut kiusaamista ja epäoikeudenmukaista kohtelua. Loput riskitilanteet liittyivät asiakkaisiin. Lapset ovat tapelleet keskenään, ja uhkaavaan tilanteeseen on joutunut myös ohjaaja mennessään lopettamaan tappelua. Lapsi on käynyt hänen kimppuunsa. Ohjaaja on sitten pyrkinyt rauhoittamaan lapsen kiinni pitämällä ja rauhallisella puheella. Toisessa tapauksessa oli leirillä ollut oman avustajan tarpeessa ollut aggressiivinen lapsi, joka oli käyttäytymisellään vienyt aikuisten resursseja pois muilta lapsilta. Lapsi oli aiheuttanut joitain konfliktitilanteita, joita ei aluksi ollut osattu odottaa, koska etukäteistietoa lapsesta ei ollut. Lapsen erityinen tarkkailu ja yhteydenpito vanhempiin olivat auttaneet lapsen kanssa toimimista. Sekavasti käyttäytyvää aggressiivista aikuista lähestytään yhdessä toisen työntekijän kanssa. Paikalle on tilattu ambulanssi tai pyritty rauhoittamaan asiakas keskustelemalla. Jos keskustelu ei ole auttanut, on tilanteesta poistuttu hälyttämään lisäapua. Käytössä on myös ollut turvasana, josta toinen työntekijä tietää lisäapua tarvittavan. Näistä toimista raportoinut vastaaja kertoo myös, että kyseisistä tilanteista ilmoitetaan aina esimiehelle ja työturvallisuuspakkiin.

4.2.6 Mitä tietoa tarvitsisit työturvallisuudesta?

Muutama vastaaja katsoi tietojensa jo riittävän niin, ettei niitä enää tarvita lisää. He kertoivat pärjäävänsä maalaisjärjellä ja ottavansa itse tarvittaessa selvää asioista. Muissa vastauksissa toistuivat kertaaminen ja henkilöturvallisuus sekä muutama yksittäinen seikka. Vastauksista ilmeni, että tietoa tarvittiin niin omaan kuin ohjattaviin liittyvään työturvallisuuteen. Kertusta kaivattiin yleensä työturvallisuudesta ja siitä mitä se sisältää, mutta myös käsityömenetelmien työturvallisuussisällöistä. Ensiaputaitojen päivittystä pidettiin myös tärkeänä. Kertauksen avulla ajateltiin saavan selkoa

siihen, miten vastuut jakautuvat ohjaajan ja esimiehen kesken. Toisaalla mainittiin tarvittavan tieto vastuuhenkilöstä, jolta työturvallisuusasioita voi tiedustella. Kertaus olisi tarpeellista koko työyhteisölle, ja sitä pitäisi tehdä säännöllisesti. Tietoa kaivattiin henkisestä työturvallisuudesta ja työssä jaksamisesta. Neljännes vastaajista kertoi tarvitsevansa tietoa erilaisten asiakkaiden kohtaamisesta. Erityislapset ja aggressiivisesti käyttäytyvät asiakkaat tuovat omat haasteensa ohjauksiin. Tämän vuoksi tarvittiin tietoa itsepuolustuksesta ja kiinnipitamisestä sekä ohjaajan oikeuksista ja velvollisuuksista kyseisissä tilanteissa. Työnantajalta toivottiin perehdytystä ja ohjeistusta turvallisuussuunnitelman tekemiseen. Toisen vastaajan mielestä pelastussuunnitelma pitäisikin olla kaikkien työntekijöiden tiedossa, jotta osattaisiin toimia esimerkiksi tulipalon sattuessa. Yhdessä vastauksessa kaivattiin lisää materiaalituntemusta ja tietoa materiaaleihin liittyvistä allergioista. Niin ikään tietämystä työergonomiasta katsottiin tarvittavan lisää. Suurin osa siis kertoi tarvitsevansa lisätietoa, vaikka kokemusta oli muun muassa työsuojeluvaltuutettuna toimimisesta. Jatkovaa koulutautumista siis tarvitaan.

Työturvallisuus on mielestäni asia, joka vaatii jatkuvaa päivittämistä ja kehittämistä.

4.2.7 Lisäopiskelu

Viimeisessä, 12. kysymyksessä tiedusteltiin kiinnostavinta opiskelumuotoa. Esimerkiksi oli annettu vaihtoehtoja, kuten kirjallinen opas, luento, ryhmätyöt ja käytännön tilanteiden harjoittelu. Lähes kaikki vastaajat mainitsivat enemmän kuin yhden vaihtoehdon. Eriteltyinä kirjallinen opas sai seitsemän mainintaa, luento kymmenen, ryhmätyöt kolme ja käytännön tilanteiden harjoittelu yksitoista mainintaa. Käytännön tilanteiden harjoittelu liitettiin usein luennon pariin. Luennolta saataisiin tietoa, jota sovellettaisiin käytännön harjoituksiin. Vuorovaikutteiset tilanteet olivat kokemusten mukaan hyviä oppimiselle. Muutamalla vastaajalla oli jo kokemusta turvallisuuskoulutuksista tai tietoa tulevasta koulutuksesta. Yksi vastaaja oli opiskelemassa työvalmentajan erikoisammattitutkintoa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vahvimpana johtopäätöksenä saamistani tuloksista voin todeta, ettei työturvallisuudesta ole tietoa tarpeeksi. Toisaalta kun tarkastelee kaikilta vastaajilta saatua tietoa kokonaisuutena, päästään jo melko hyvän tietopaketin alkujuurille. Vastaajilla oleva tieto oli todella vaihtelevaa. Ohjauksen jälkeen tarvittavaa tietoa kysyttäessä vastaajat kertoivat lähinnä siivoukseen ja arviointiin liittyvistä seikoista. Viidennes ei osannut mainita mitään työturvallisuuteen liittyvää seikkaa. Yksikään vastaajista ei maininnut esimerkiksi tilanteiden jälkipuintia, mikä on ensiarvoisen tärkeää uhkaavien tilanteiden kokonaisvaltaisessa käsittelyssä. Tätä tietoa olisi voitu lisätä jo perehdytyksessä. Kuitenkin vain yksi vastaaja kertoo saaneensa perehdytystä uhkaaviin tilanteisiin. Muutenkin perehdytyksen taso vaihteli vastausten mukaan paljon. On hälyttävää, jos lähes kolmannes joko ei ole saanut tai ei muista saaneensa perehdytystä. Myös työpaikoilla tarvittaisiin siis parempaa paneutumista aiheeseen. Tätä tarvetta tukee myös huomio ilmoitettujen työturvallisuuspuutteiden määrästä. Niitä oli paljon! Asenteissa riittää siis korjattavaa.

Väkivallan uhkaa kokeneita työntekijöitä uhkaavat monenlaiset traumat ilman tilanteiden jälkikäsitteilyä. Traumaperäinen stressireaktio on tila, johon liittyy esimerkiksi uhrin kokemaa häpeän tunne, itsesyytökset, voimattomuus ja koston halu. Uhkaavan tilanteen kokemus ei koske vain yksittäistä työntekijää, vaan myös muut työntekijät saattavat kokea ahdistuneisuutta. Mikäli tunteita ei käsitellä, ovat kokemukset kerta kerralta voimakkaampia ja traumatisoivampia. Henkilökohtaisen jälkipuinnin tavoitteena on vähentää mahdollista työtehtävien ja tilanteiden välttelyä ja ahdistusta ja auttaa uhria ymmärtämään omat reaktionsa traumaattisessa tilanteessa. Ryhmässä tapahtuvaan jälkipuintiin on hyvä osallistua, vaikkei koettu tilanne olisikaan ahdistanut. Näillä henkilöillä on hyvä mahdollisuus tukea toisia ja ymmärtää heidän tunnereaktioitaan. (Lusa 2000, 36—40.)

Yhdeksännen kysymyksen toisessa ja kolmannessa osiossa (Mitä tietoa työturvallisuudesta tarvitaan ohjausten aikana ja niiden jälkeen?) olivat vastaajat laittaneet paljon kysymysmerkkejä. Osa niistä kattoi koko vastauksen, ja osassa merkki oli laitettu oman vastauksen perään. Olivatko vastaajat epävarmoja vastauksistaan vai miettivätkö he kenties vastatessaan, että olikohan tämä nyt sitä, mitä kysyjä halusi tietää? Toisaalta voi ajatella, ettei työturvallisuudesta tosiaankaan tiedetä tarpeeksi tai sitten asioita pidetään niin itsestään selvinä, että niiden kirjoittaminen saa aikaan hämmennystä. Liekö sitten ollut itsestäänselvyys myös suojavälineiden ja asiakkaille sopivien työvälineiden käyttö, sillä suojavälineet mainittiin vain kahdesti ja jälkimmäinen kerran.

Henkisestä työsuojelusta kaivattiin lisää tietoa. Toivon, että tähän tarpeeseen ainakin osittain vastaa käsitelmääritys sekä liitteiden aineisto.

Neljäs eli viisi vastaajaa kertoi tarvitsevänsä lisätietoa haastavien tai uhkaavien asiakkaiden kohtaamisesta. Minusta tämä tieto on yllättävää. Olisin nimittäin kuvitellut, että sitä tietoa kaipaisi useampikin. Onko kyse

sitten siitä, ettei uhkaavia tilanteita ole tullut ja ajatellaan, ettei se koske minua? Vai onko tietoa jo tarpeeksi? Itse en näe, että minulla olisi haastavien ja väkivaltaisten asiakkaiden kohtaamiseen riittävästi tietoa. Ja jo aloittaessani opinnäytetyötäni pidin aihetta yhtenä tärkeimmistä osa-alueista työssäni. Uutisoinnit kouluväkivallasta, opettajan erottamisesta, vapaan kasvatuksen puolesta puhuvien vanhempien puolusteleavasta puheesta omista lapsistaan sekä kasvava erityistä tukea tarvitsevien määrä puhumattakaan avohuollon asiakasmäärästä tukevat kaikki samaa tosiasiaa. Uhkaavia tilanteita voi olla kaikkialla, joten niihin on syytä myös valmistautua.

Työterveyslaitos (2013b) määrittelee työväkivallan osalta riskialteimmat ammatit raportoitujen tapausten pohjalta. Yhdeksältä listalla mainitusta ammattialasta neljä koskettaa suoranaisesti ohjaustoiminnan artonomeja. Nämä ovat sosiaalialan työ, lasten päivähoito, harrastus- ja vapaa-aikatoiminnan ohjaus ja opetustyö. Tämän faktan pohjalta lienee kenenkään turha epäillä, etteikö tieto työväkivallasta ja uhkaavien tilanteiden selvittämisestä koskisi myös omaa ammattiryhmäämme.

Kuten jo työsuojelun määritelmässä mainittiin, tulee väkivaltatilanteita varten olla työpaikoilla tehtynä toimintasuunnitelma. Aivan kuten pelastautumista, tulee myös väkivaltatilanteiden toimintasuunnitelmaa harjoitella. Tähän järjestettävässä koulutuksessa voidaan käsitellä irtautumis-, suojautumis- ja pakenemistoimintoja sekä avun hälyttämistä. Vaaratilanteiden ennakointiin tulee sisällyttää myös rakenteiden ja kalusteiden katselmus. Tällöin selvitetään ainakin pakoreitit ja kalusteiden käyttö suojautumiseen tai niiden aiheuttamat riskit. Jos uhkaavan tilanteen riskiä pidetään korkeana, on saksinkin syytä säilyttää piilossa. Kulunvalvonta on yksi tärkeä lenkki uhkaavien tilanteiden ennakoinnissa. (Tamminen 2010.)

6 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN JA TULOSTEN POHDINTA

Paneutuessani opinnäytetyöhöni olen huomannut sukeltaneeni täysillä työturvallisuuden maailmaan. Olen tehnyt ympäristössäni havaintoja aivan toisella tapaa kuin aiemmin. Minusta on tullut jonkinlainen ”roikkuvien johtojen poliisi”. Olen kommentoinut niistä isälleni ja tehnyt huomioita ompeluluokassa. Näen niitä kaikkialla! Olen paasannut miehelleni avonaisesta pesuainepurkista, ja lomamatkalla Teneriffalla tutkinut poistumisteitä. Opinnäytetyöprosessiani voitaneen siis kuvata melko kokonaisvaltaiseksi. Oma tietämykseni aiheesta on prosessin aikana kasvanut melkoisesti. Myös muut työlle asettamani tavoitteet täyttyivät. Erityisesti liitteen kolme työturvallisuusaineiston avulla lisääntyy myös lukijoiden tietämys. Aineisto on liitteessä, jotta se on sieltä helposti tulostettavissa. Kyselyn ulkoasuun ja selkeyteen olen erittäin tyytyväinen. Kyselyn avulla saatu aineisto on monipuolista ja toimisi hyvänä pohjana työturvallisuusoppaalle.

Tässä työssä käytettiin aineistonkeruumenetelmänä Webropol-kyselyä. Opiskeluaikana on sähköpostiin tullut lukuisia vastauspyyntöjä kyselyihin, jotka on toteutettu kyseisellä ohjelmalla. Tämän lisäksi kaikki vastaajat yhtä lukuun ottamatta olivat jo valmistuneet, joten usealla voi ajatella olevan ohjelman käytöstä omakohtainen kokemus. Näiden seikkojen vuoksi ei vastaaminen siis voinut olla vaikeaa. Tähtinen ja Isoaho (2001, 21) toteavat, että kyselyiden ongelmaksi voi muodostua se, etteivät vastaajat ole tottuneet ilmaisemaan itseään kirjallisesti. Lisäksi ongelmana on aineiston yksipuolisuus esimerkiksi verrattuna haastatteluun, jossa haastattelija voi esittää lisäkysymyksiä ja tarvittaessa muuttaa kysymysten järjestystä. Opintoihimme on kuulunut lukuisia kirjallisia tehtäviä, joten ne taidot ovat saaneet paljon harjoitusta. Vastauksia lukiessani havaitsin kuitenkin vastaajien erilaiset asenteet ja kirjoittamisen tyylit. Osa oli selvästi pohtinut vastauksia enemmän, kun taas osa vastasi lyhyesti ja suppeasti. Toisaalta havaitsin myös vastaajien ongelman ymmärtää kysymyksiäni. Erityisesti yhdeksäs kysymys ”Mitä työturvallisuudesta tulisi tietää ennen ohjauksia, ohjausten aikana ja niiden jälkeen” tuotti vastaajille päänvaivaa. Tämä näkyi palautteessa ja kysymysmerkeistä vastauksissa. Kyselyn esitestauksessa ei näitä epäselvyyksiä ilmennyt.

Työni kohderyhmänä olivat ohjaustoiminnan artonomit ja otos oli vuoden 2007 vuosiryhmästä. Koulun päättymisestä on vastaajilla kulunut yhdestä kolmeen vuotta. Tulee siis ottaa huomioon, että tulokset koskevat juuri tätä ryhmää. Mikäli kysely osoitettaisiin esimerkiksi kymmenen vuotta sitten valmistuneille, uskon, että tuloksetkin olisivat jossain määrin erilaiset. Tähän vaikuttaa todennäköinen laajempi työkokemus, jonka myötä työturvallisuusasiatkin ovat varmasti tulleet useammin vastaan. Vaikka yksi vastaaja ei ollutkaan valmistunut, on hänellä kuitenkin kokemusta ohjaustyöstä. Vastaajat vastasivat kyselyn kaikkiin kysymyksiin ja taustakysymyksissä varmistui, että kaikilla oli ohjauskokemuksia. Vastausten luotettavuus ei siten tässä mielestäni heikentynyt.

Kuten jo aiemmin on tullut ilmi, uskon tulevaisuudessa henkilöturvallisuuden merkityksen kasvavan selkeästi. Henkilöturvallisuus on otettava

huomioon kaikkien asiakasryhmien kanssa työskenneltäessä. Vastajilla oli eniten kokemusta lasten ja nuorten kanssa toimimisesta. Omat kokemukseni esimerkiksi koulumaailmasta kertovat oppilaiden tietävän oikeutensa paljon paremmin kuin esimerkiksi silloin, kun itse olin peruskoulussa. Samaan aikaan monien vanhempien kasvatusvastuu tuntuu olevan hukassa, mikä antaa lapsille vapauden toimia mielensä mukaan. Kun sitten koulussa pidetään rajoista kiinni, tuo se mukanaan konflikteja, joissa aikuisten on syytä muistaa ja tietää oma oikeusturvansa. Haastavien lasten kanssa saatetaan käyttää kiinnipitämistä lapsen rauhoittamiseksi. Näissä tilanteissa on oltava aina mukana kaksi aikuista, sillä muutoin asian selvityksessä on vain sana sanaa vastaan. Toki kiinnipitoa tulee käyttää vain harkiten, ja siitä tulee olla tietoa ennalta.

Haasteellisinta työturvallisuudesta huolehtiminen on yksin työskentelevällä. Erityisesti yrittäjänä toimiessa on asioista otettava itse selvää eikä ole tahoja, keneltä voisi kysyä perehdytyskansiota tai uhkaavien tilanteiden varalle tehtyä toimintasuunnitelmaa. Myös henkilöt, jotka ovat työyhteisön jäseniä mutta työskentelevät pääasiassa yksin asiakkaiden kanssa esimerkiksi eri työpisteessä, on syytä erikseen mainita. On todella tärkeää, että heille on järjestetty mahdollisuus keskusteluun muiden työntekijöiden kanssa työssä jaksamisen edistämiseksi.

Työturvallisuutta parantaa tuntemus asiakkaiden erityispiirteistä. Tämän vuoksi jatkuva kouluttautuminen onkin tärkeää. Kouluttautumisen ja itseopiskelun avulla voi lisätä myös materiaali- ja menetelmätietouttaan. Työturvallisuuskin kehittyy jatkuvasti ja muuttuu olosuhteiden mukaan. Esimerkiksi siihen alussa mainittuun hepatiittitartuntavaaraan liittyen, on syytä ohjeistaa ohjattavat palauttamaan pistovaaralliset työvälineet kuten neulat aina eri astiaan desinfiointia varten.

Opinnäytetyön tuloksia voisi hyödyntää kokoamalla saaduista vastauksista helposti luettava tietopaketti esimerkiksi luettelomaiseen tyyliin. Kyseinen tietopaketti voisi olla pohjana laajemmallekin ohjaajan työturvallisuusoppaalle. Saatuja vastauksia voisi hyödyntää antamaan osviittaa oppaan tarvittavista painotusalueista. Oppaassa voitaisiin esitellä ainakin ohjaajan oikeudet ja velvollisuudet, joita yksi vastaaja kaipasi jo kyselyyni vastatessa ja joihin tämä työ ei antanut vastauksia. Työni tuloksista voi olla hyötyä myös koulutuksen järjestäjälle. Ohjaustoiminnan opettajat voivat tämän materiaalin avulla kehittää työturvallisuus-opintojaksoa ja pohtia tulisiko aihe sisällyttää myös muihin opintojaksoihin. Työturvallisuus on monen mielestä tylsä aihe. Mitäpä jos opiskelua kehitettäisiin toiminnallisempaan suuntaan? Ehkäpä tärkeät asiat jäisivät paremmin mieleen, kun niitä käytäisiin läpi draaman avulla. Ja itse asiassa, olen siitä varma.

LÄHTEET

Ahonen, H. 2013. Mielenosoittajat vaativat kouluihin työrauhaa. Aamulehti 11.4.2013, A05.

Ellonen, E. 2011. Henkilöturvallisuus opetustyössä. Teoksessa Lindfors, E. (toim.) Kohti turvallisempaa oppilaitosta! Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishaasteita. Tampere: Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö.

HAMK. 2013a. Ohjaustoiminta. Viitattu 17.1.2013. <http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/koulutus/Nuorisokoulutus/ohjaustoiminta>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Iltalehti 2013. Opettajan erokohu: Opetusministeri hakee muutosta lakiesityksellä. IL—STT 12.4.2013. http://www.iltalehti.fi/uutiset/2013041116892552_uu.shtml

Järventie, R. 2013. Miksi lapsi lyö? Aamulehti 12.3.2013, A02.

Järvinen, P. & Järvinen, A. 2011. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpajan kirja.

Kettunen, T. 2007. Uuteen kouluun. Opettajan ja rehtorin työkirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kyllönen, T. & Rickman, A. 2011. Henkilöturvallisuus koulussa. Vaarallisen käytöksen ennakointi ja hallinta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kämäräinen, M. 2009. Työsuojelu-lähtökohtia ja peruskäsitteitä. Teoksessa Mertanen, V. (toim.) Työsuojelun perusteet. 5., korjattu painos. Helsinki: Työterveyslaitos, 8—13.

Lappalainen, J. & Saarela, K. L. 2009. Tapaturmavaarat. Teoksessa Mertanen, V. (toim.) Työsuojelun perusteet. 5., korjattu painos. Helsinki: Työterveyslaitos, 38—58.

Lusa, S. (toim.) 2000. Huumeiden käyttäjän kohtaaminen työssä. Helsinki: Työterveyslaitos.

Oksa, P. 2009. Ammattitaudit ja työterveyshuolto. Teoksessa Mertanen, V. (toim.) Työsuojelun perusteet. 5., korjattu painos. Helsinki: Työterveyslaitos, 65—73.

Rantanen, S., Pääkkönen, R. & Oksa, P. 2009. Työpaikan työhygieeniset tekijät. Teoksessa Mertanen, V. (toim.) Työsuojelun perusteet. 5., korjattu painos. Helsinki: Työterveyslaitos, 124—187.

Saarela, K. L. 2009. Fyysisen väkivallan uhka. Teoksessa Mertanen, V. (toim.) Työsuojelun perusteet. 5., korjattu painos. Helsinki: Työterveyslaitos, 59—64.

Sillanpää, J. 2009. Työn kuormittavuus. Teoksessa Mertanen, V. (toim.) Työsuojelun perusteet. 5., korjattu painos. Helsinki: Työterveyslaitos, 102—123.

Soini, S. 2009. Henkinen hyvinvointi. Teoksessa Mertanen, V. (toim.) Työsuojelun perusteet. 5., korjattu painos. Helsinki: Työterveyslaitos, 74—101.

SoleOPS 2013. Hämeen ammattikorkeakoulu. Ohjaustoiminnan opetussuunnitelmat. Viitattu 20.4.2013.
https://soleops.hamk.fi/opsnet/dispatch/ops_KoulOhjSel/tab/tab/seea?koulohj_id=1463551&ryhmtyypp=1&lukuvuosi=&stack=publish

Strann, L. (toim.) n.d. Työsuojelulla hyvinvointia ja tulosta. Työturvallisuuskeskus.

Talvitie, N. 2010. Riemun kiemurat. Ohjaajan opas Riemukupla-iltapäiväkerhoille. Hämeen Ammattikorkeakoulu. Opinnäyte-työ.
<https://publications.theseus.fi/browse?value=Talvitie%2C+Nooira&type=author>

Tamminen, H. (toim.) 2010. Työturvallisuus ja työhyvinvointi opetustyössä. Työturvallisuuskeskus.

Työsuojeluhallinto. 2013. Viitattu 16.4.2013.
www.tyosuojelu.fi/fi/riskienarviointi

Työterveyslaitos. 2013a. Pääjohtaja Harri Vainio: Jääkiekkoilijoiden työturvallisuudesta on huolehdittava. Tiedote 13/2013. Viitattu 17.4.2013.
http://www.ttl.fi/fi/tiedotteet/Sivut/tiedote13_2013.aspx

Työterveyslaitos. 2013b. Työväkivalta. Viitattu 16.4.2013.
www.ttl.fi

Työterveyslaitos. 2013c. ATEX-räjähdyssuojausasiakirjat. Viitattu 20.4.2013.
<http://www.ttl.fi/fi/kemikaaliturvallisuus/atex/sivut/default.aspx>

Tähtinen, J. & Isoaho, H. 2001. Tilastollisen analyysin lähtökohtia. Ensiasteleht kvantiaineiston käsittelyyn, analyysiin ja tulkintaan SPSS-ohjelmaympäristössä. Julkaisusarja C, Oppimateriaalit : 13. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.

Valli, R. 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

KYSELY

ONKS TIETOO?

SANANEN TYÖTURVALLISUUDESTA

Tällä kyselyllä kerään aineistoa ohjaustoiminnan artemomi (AMK) opintoihin liittyvään opinnäytetyöhöni "Onks tietoo? Sananen työturvallisuudesta". Aluksi kyselyssä kerätään hieman taustatietoja, jonka jälkeen on työturvallisuuskysymysten vuoro. Koska tarkoitus on kerätä tietoa mahdollisimman laajasti, kysely sisältää useita avoimia kysymyksiä. Jotta saisin mahdollisimman kattavan aineiston, toivon sinulta liikenevän aikaa tämän kyselyn verran, noin 15 min.

Vastatessasi pohdi kokemuksiasi ohjaustyön saralla valmistumisesi jälkeen. Mikäli sinulla ei ole vielä työkokemusta varsinaisesta ohjaustoiminnan artemomin työstä, voit käyttää kokemuksiasi esim. työharjoittelusta ja mahdollisista muista ohjaustyötä sisältäneistä työtehtävistä.

Kyselyn lopuksi voit kommentoida kyselyä, jatkaa vastauksia tai antaa palautetta. Sana on vapaa!

Käsittelen vastauksia ehdottoman luottamuksellisesti ja anonymisti. Terveisin
Mari

Vastausaikaa on perjantaihin 1.3.2013 asti.

TAUSTATIEDOT

1. Milloin valmistuit ohjaustoiminnan artemomiksi?

- 2009
- 2010
- 2011
- 2012
- 2013
- en ole valmistunut

2. Ohjaustoiminnan opiskelujen jälkeen... (valitse sopivat vaihtoehdot)

- olen ollut ohjaustoiminnan artemomin koulutusta vastaavassa ohjaustyössä
- olen ollut muussa ohjaustyössä (ohjaustyö, joka ei suoranaisesti vastaa ohjaustoiminnan artemomin koulutusta)

- olen ollut muissa kuin ohjaustyön työtehtävissä
- olen ollut työttömänä tai kotona (esim. äitiysvapaalla)
- olen jatkanut opiskelua

3. Oletko/olitko työssä....

- julkisella (kunta tai valtio)?
- yksityisellä?
- kolmannella sektorilla (yhdistykset, järjestöt, vapaaehtoistyö)?
- yrittäjänä?

4. Missä ja millaista ohjaustoiminnan artonomin koulutusta vastaavaa työtä olet tehnyt? Valitse seuraavista sopivat vaihtoehdot. (Siis myös muu ohjaustyö kuin SUORANAISESTI koulutusta vastaava työ.)

- opetus/ohjaustyötä (peda)
- kuntouttavaa/toimintakykyä edistävää työtä (tera)
- päiväkodissa
- koulussa
- vapaa-ajan sektorilla
- sairaalassa/hoitolaitoksessa
- päivätoimintakeskuksessa
- vanhainkodissa/palvelutalossa
- lapsi- ja/tai nuorisotyötä
- aikuistyötä
- vanhustyötä
- mielenterveyskuntoutujatyötä
- maahanmuuttajatyötä
- muuta, mitä? (vastaa alla olevaan laatikkoon)

muuta, mitä?

5. Teetkö/teitkö töitä...

- tiimin jäsenenä/pääasiassa ryhmässä?
- pääasiassa yksin?
- esimiehenä?

TYÖTURVALLISUUS

Työturvallisuuteen kuuluvia osa-alueita ovat tapaturmien ja ammattitautien torjunta, kone- ja laiteturvallisuus, työhygienia, ergonomia, henkinen työsuojelu, työssä jaksaminen ja väkivallan uhan torjuminen työpaikoilla.

*6. Kuka vastaa/vastasi työpaikkasi työturvallisuudesta? Kerro turvallisuudesta vastaavan henkilön asema työyhteisössä (esim. esimies, ohjaaja).

*7. Aloitettuasi uuden työn, mitä työturvallisuusohjeistusta sait?

*8. Millaisia työturvallisuuteen liittyviä muutoksia työympäristössäsi pitäisi tehdä/mitä puutteita työturvallisuudessa olet havainnut?

9. Mitä työturvallisuudesta olisi hyvä tietää...

*a) ennen ohjauksia?

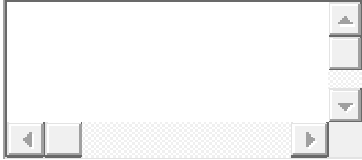
*b) ohjauksen aikana?

*c) ohjauksen jälkeen?

*10. Millaisia riskitilanteita olet työssäsi kohdannut ja miten tilanteet selvitettiin?

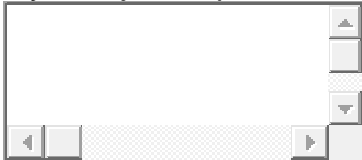
*11. Mitä tietoa tarvitsisit työturvallisuudesta?

12. Millaisessa muodossa mieluiten opiskelisit lisää työturvallisuudesta? (esim. kirjallinen opas, luento, ryhmätyöt, käytännön tilanteiden harjoittelu, jne...)

++ Tähän voit tarvittaessa laittaa lisähuomioita/selvityksiä vastauksistasi. Voit myös kirjoittaa palautetta kyselystä.

Iso kiitos ajastasi!

RISKIENARVIOINTILOMAKE
(Kyllönen & Rickman 2011)

VAAROJEN TUNNISTUSLISTA

Tulosityksikkö:

Työpaikka:

Laatija(t):

Pvm:

A. Työympäristötekijät

Vaara	Esiinty	Ei esiinny	Ei tietoa	Tarkennuksia (mitä, missä, milloin, miksi)
A1. Jatkuva ja/tai iskumelu				
A2. Haittaavat lämpöolosuhteet (kuuminen tai kylmyys)				
A3. Puutteellinen yleisilmanvaihto ja kohdepoistot				
A4. Vetoisuus				
A5. Kylmät tai kuumat esineet				
A6. Työpisteen valaistus puutteellinen (vähäinen, häikäisy, heijastus)				
A7. Kulkuteiden riittämätön valaistus (sisällä ja ulkona)				
A8. Kulkuteiden turva- ja merkivalaistus puutteellinen				
A9. Tärinä (kädet, koko keho)				
A10. Säteily – ionisoiva säteily – ultraviolettisäteily (UV) – lasersäteily – infrapunasäteily – mikroaallot – sähkömagneettiset kentät				
A11. Epäjärjestys ja epäsiisteys				
A12. Kulkutiet, uloskäytävät, luiskat ja pelastustiet				
A13. Portaat, tikkaat ja nousutiet				
A14. Sisäilmaongelmat (henkilöihin tai rakennuksiin liittyvät)				
A15. Työskentely ulkona / ulkotilaa vastaavissa olosuhteissa				
A16. Muut vaaratekijät				
Lisätietoja:				

Onks tietoo? Sananen työturvallisuudesta

B. Tapaturmavaarat

	Vaara	Esiintyy	Ei esiinny	Ei tietoa	Tarkennuksia (mitä, missä, milloin, miksi)
B1.	Turvaton toiminta tai riskinotto				
B2.	Puutteellinen perehdytys ja työnopastus				
B3.	Poikkeamatilanteet ja häiriöt				
B4.	Kaatuminen, liukastuminen, kompastuminen tai päälle astuminen				
B5.	Henkilönostot tai henkilön putoaminen				
B6.	Tavarankuljetukset ja muu liikenne				
B7.	Putoavat, sortuvat tai sinkoutuvat esineet				
B8.	Esineisiin satuttaminen tai takertuminen, esineiden väliin tai sisään jääminen				
B9.	Viilto- tai leikkautumisvaara, pistovaara				
B10.	Sähköisku				
B11.	Suojainten puute				
B12.	Suojusten ja suojalaitteiden puute				
B13.	Puutteet hälytys-, pelastus- ja ensiapuvälineissä				
B14.	Väkivaltilanteet				
B15.	Veden varaan joutuminen / hukkuminen				
B16.	Tukehtuminen / hapen puute				
B17.	Tulipalo / tulityöt				
B18.	Muut vaaratekijät				
Lisätietoja:					

C. Kemialliset ja biologiset vaaratekijät

	Vaara	Esiintyy	Ei esiinny	Ei tietoa	Tarkennuksia (mitä, missä, milloin, miksi)
C1.	Vaaralliset tai haitalliset kemikaalit				
C2.	Syöpövaaralliset kemikaalit				
C3.	Lisääntymisterveydelle vaaralliset aineet				
C4.	Allergiaa aiheuttavat kemikaalit				
C5.	Palo- ja räjähdysvaaralliset aineet				
C6.	Pölyt ja kuidut				
C7.	Kaasut				
C8.	Höyryt, huuрут ja savut				
C9.	Puutteita käytettyjen kemikaalien pakkausmerkinnöissä tai luetteloinnissa				
C10.	Puuttuvia tai puutteellisia käyttöturvallisuustiedotteita				
C11.	Kemikaalien käyttötavat vaaraa aiheuttavia				
C12.	Kemikaalien varastointi				
C13.	Kemikaalien käytöstä poisto				
C14.	Tartuntavaarat, esim. bakteerit ja virukset				
C15.	Sienet, esim. homeet				
C16.	Muut vaaratekijät				
C17.	Muut vaaratekijät				
Lisätietoja:					

Onks tietoo? Sananen työturvallisuudesta

D. Henkinen kuormittuminen

	Vaara	Vaara esiintyy	Ei vaaraa	Ei tietoa	Tarkennuksia (mitä, missä, milloin, miksi)
D1.	Työn tavoitteet epäselvät				
D2.	Työmäärä ja työtahti kohtuuttomat (esim. kiire, töiden kasaantuminen)				
D3.	Puutteelliset vaikutusmahdollisuudet omaan työmäärään ja työtahtiin				
D4.	Kehittymismahdollisuudet omassa työssä heikot				
D5.	Työssä jatkuvia keskeytyksiä				
D6.	Liian suuri vastuu tai työ on yksitoikkoista				
D7.	Palaute ja arvostus puutteellista				
D8.	Yksintyöskentely				
D9.	Yhteistyö muodollista ja vähäistä				
D10.	Puutteellinen tiedonkulku ja tiedonsaanti				
D11.	Asioiden ja toiminnan johtaminen epäselkeää ja epäjohdonmukaista				
D12.	Epätasa-arvoinen kohtelu				
D13.	Epäasiallinen kohtelu tai häirintä				
D14.	Hankalat asiakas- ja vuorovaikutustilanteet				
D15.	Työ muuta kuin säännöllistä päivätyötä				
D16.	Muita vaaratekijöitä				
D17.	Muita vaaratekijöitä				
D18.	Muita vaaratekijöitä				
Keskustelussa apuvälineenä voi käyttää Tuetaan työkykyä ajoissa -toimintamallia ja Työn ilo kuuluu kaikille -opasta					
Lisätietoja:					

E. Fyysinen kuormittuminen

	Vaara	Esiintyy	Ei esiinny	Ei tietoa	Tarkennuksia (mitä, missä, milloin, miksi)
E1.	Työtilan riittävyys				
E2.	Työpisteen mitoitus				
E3.	Toistotyö				
E4.	Hankalat työasennot				
E5.	Työ fyysisesti raskasta tai vaatii suurta voimankäyttöä				
E6.	Hankalat tai raskaat nostot ja siirrot				
E7.	Äkillinen ylikuormitus (esim. venähdys, revähdys)				
E8.	Staatinen kuormitus tai paikallaan työskentely				
E9.	Riittämätön tauotus				
E10.	Hankalat näkemisolot (esim. häikäisy, silmien kuormittuminen)				
E11.	Muut vaaratekijät				
E12.	Muut vaaratekijät				
E13.	Muut vaaratekijät				
E14.	Muut vaaratekijät				
Lisätietoja:					

F. Paloturvallisuus

	Vaara	Vaara esiintyy	Ei vaaraa	Ei tietoa	Tarkennuksia (mitä, missä, milloin, miksi)
F1.	Tilapäisillä tulityöpaikoilla työskentelevillä ei ole tulityökorttia				
F2.	Tilapäisen tulityön jälkivartiointista ei huolehdi				
F3.	Vakituiset tulityöpaikat				
F4.	Asiattomilla henkilöillä on vapaa pääsy rakennukseen ja sen läheisyyteen				
F5.	Jätekatokset				
F6.	Rakennuksen seinustoilla säilytetään palavaa materiaalia				
F7.	ATEX-asiakirja puuttuu				
F8.	Pelastussuunnitelma puuttuu				
F9.	Kunnossapito-ohjelmat puuttuvat				
F10.	Paloilmoitinlaitteisto				
F11.	Erheelliset paloilmoitukset				
F12.	Automaattinen sammutuskalusto				
F13.	Alkusammutuskalusto				
F14.	Alkusammutuskaluston merkintä				
F15.	Alkusammutuskaluston käyttökoulutus				
F16.	Palo-osastot				
F17.	Palo-ovet				

F18.	Uloskäytävät				
F19.	Keittiön rasvahormit				
F20.	Ilmanvaihdon hormit				
F21.	Ilmanvaihdon hätäseis-painike				
F22.	Väestönsuojat				
F23.	Sähkölaitteiston määräaikaistarkastus				
F24.	Sähkölaitteet jäävät päälle				
F25.	Sähkölämmittimien turvaetäisyys				
F26.	Poistumisharjoituksia ei ole pidetty				
F27.	Onnettomuustilanteissa ei osata toimia oikein				
F28.	Muut vaaratekijät				
Lisätietoja:					

ATEX-asiakirja = räjähdysuojausasiakirja (Työterveyslaitos 2013c).

Onks tietoo? Sananen työturvallisuudesta

YHTEENVETO: RISKIN SUURUUS JA PARANNUSTOIMENPITEET

- A. Riski vakava – vaatii toimenpidettä heti
 B. Riski kohtalainen – toimenpide vaativa toteuttaa
 C. Riski vähäinen

	Vaara	Esiintyminen	Riskin suuruus (A, B, C)	Parannustoimenpiteet	Aikataulu	Vastuuhenkilö
A1.	Jatkuva ja/tai iskumelu					
A2.	Haittaavat lämpöolosuhteet					
A3.	Puutteellinen yleisilmanvaihto					
A4.	Vetoisuus					
A5.	Kylmät tai kuumat esineet					
A6.	Työpisteen valaistus					
A7.	Kulkuteiden riittämätön valaistus					
A8.	Kulkuteiden turva- ja merkivalaistus					
A9.	Tärinä (kädet, koko keho)					
A10.	Säteily					
A11.	Epäjärjestys ja epäsiisteys					
A12.	Kulkutiet, uloskäytävät ym.					
A13.	Portaat, tikkaat ja nousutiet					

A14.	Sisäilmaongelmat					
A15.	Työskentely ulkona / ulkotilassa					
A16.	Muut vaaratekijät					
B1.	Turvaton toiminta tai riskinotto					
B2.	Puutteellinen perehdytys ja työnopastus					
B3.	Poikkeamatilanteet ja häiriöt					
B4.	Kaatuminen, liukastuminen ym.					
B5.	Henkilönostot tai henkilön putoaminen					
B6.	Tavarankuljetukset ja muu liikenne					
B7.	Putoavat, sortuvat, sinkoutuvat esineet					
B8.	Esineisiin satuttaminen, takertuminen					
B9.	Viihto- tai leikkautumisvaara, pistovaara					
B10.	Sähköisku					
B11.	Suojainten puute					
B12.	Suojusten ja suojalaitteiden puute					
B13.	Puutteet hälytys-, pelastusvälineissä					
B14.	Väkivaltilanteet					
B15.	Veden varaan joutuminen / hukkuminen					
B16.	Tukehtuminen / hapen puute					
B17.	Tulipalo / tulityöt					
B18.	Muut vaaratekijät					
C1.	Vaaralliset tai haitalliset kemikaalit					
C2.	Syöpävaaralliset kemikaalit					
C3.	Lisääntymisterveydelle vaaralliset aineet					

Onks tietoo? Sananen työturvallisuudesta

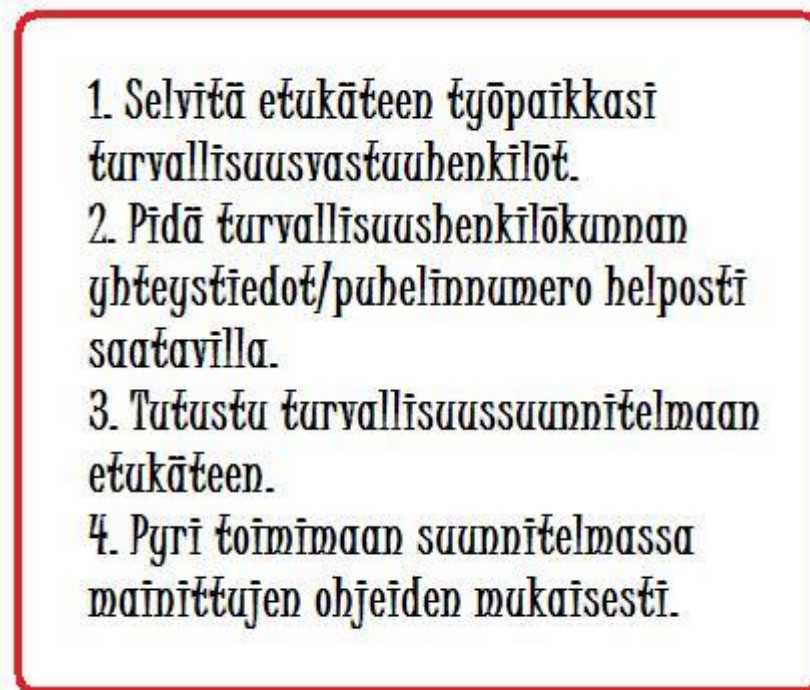
C4.	Allergia aiheuttavat kemikaalit					
C5.	Palo- ja räjähdysvaaralliset aineet					
C6.	Pölyt ja kuidut					
C7.	Kaasut					
C8.	Höyryt, huuрут ja savut					
C9.	Puutteita käytettyjen kemik. pakkausmerkinnöissä					
C10.	Puuttuvia tai puutt. käyttöturvallisuustiedotteita					
C11.	Kemikaalien käyttötavat vaaraa aiheuttavia					
C12.	Kemikaalien varastointi					
C13.	Kemikaalien käytöstä poisto					
C14.	Tartuntavaarat, esim. bakteerit ja virukset					
C15.	Sienet, esim. homeet					
C16.	Muut vaaratekijät					
C17.	Muut vaaratekijät					
D1.	Työn tavoitteet epäselvät					
D2.	Työmäärä ja työtahti kohtuuttomat					
D3.	Puutteelliset vaikutusmahdollisuudet					
D4.	Kehittymismahdollisuudet omassa työssä heikot					
D5.	Työssä jatkuvia keskeytyksiä					
D6.	Liian suuri vastuu tai työ on yksitoikkoista					
D7.	Palautte ja arvostus puutteellista					
D8.	Yksintyöskentely					
D9.	Yhteistyö muodollista ja vähäistä					
D10.	Puutteellinen tiedonkulku ja tiedonsaanti					

D11.	Asioiden ja toiminnan johtaminen epäselkeää					
D12.	Epätasa-arvoinen kohtelu					
D13.	Epäasiallinen kohtelu tai häirintä					
D14.	Hankalat asiakas- ja vuorovaikutustilanteet					
D15.	Työ muuta kuin säännöllistä päivätyötä					
D16.	Muita vaaratekijöitä					
D17.	Muita vaaratekijöitä					
D18.	Muita vaaratekijöitä					
E1.	Työtilan riittävyys					
E2.	Työpisteen mitoitus					
E3.	Toistotyö					
E4.	Hankalat työasennot					
E5.	Työ fyysisesti raskasta					
E6.	Hankalat tai raskaat nostot ja siirrot					
E7.	Äkillinen ylikuormitus (esim. venähdys)					
E8.	Staatinen kuormitus tai paikallaan työskentely					
E9.	Riittämätön tauotus					
E10.	Hankalat näkemisolot (esim. häikäisy)					
E11.	Muut vaaratekijät					
E12.	Muut vaaratekijät					
E13.	Muut vaaratekijät					
E14.	Muut vaaratekijät					
F1.	Tilap. tulityöpaikoilla työsk. ei ole tulityökorttia					
F2.	Tilap. tulityön jälkivartiointista ei huolehdi					
F3.	Vakituiset tulityöpaikat					

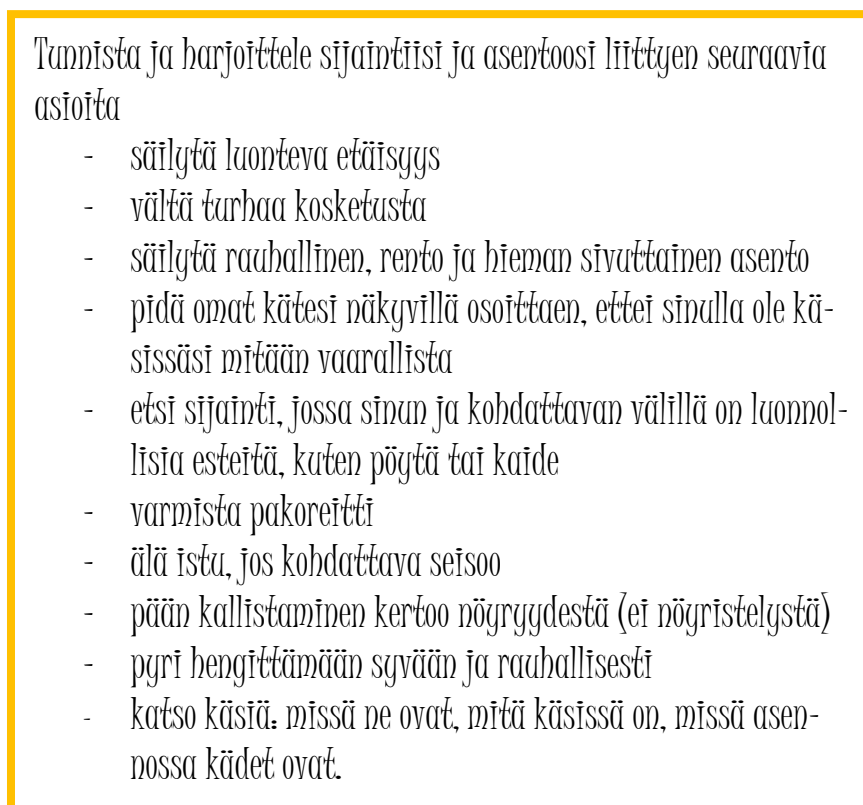
Onks tietoo? Sananen työturvallisuudesta

F4.	Asiattomilla henkilöillä on vapaa pääsy					
F5.	Jätekatokset					
F6.	Rakennuksen seinustoilla säil. palavaa materiaalia					
F7.	ATEX-asiakirja puuttuu					
F8.	Pelastussuunnitelma puuttuu					
F9.	Kunnossapito-ohjelmat puuttuvat					
F10.	Paloilmoitinlaitteisto					
F11.	Erheelliset paloilmoitukset					
F12.	Automaattinen sammutuskalusto					
F13.	Alkusammutuskalusto					
F14.	Alkusammutuskaluston merkintä					
F15.	Alkusammutuskaluston käyttökoulutus					
F16.	Palo-osastot					
F17.	Palo-ovet					
F18.	Uloskäytävät					
F19.	Keittiön rasvahormit					
F20.	Ilmanvaihdon hormit					
F21.	Ilmanvaihdon hätäseis-painike					
F22.	Väestönsuojat					
F23.	Sähkölaitteiston määräaikaistarkastus					
F24.	Sähkölaitteet jäävät päälle					
F25.	Sähkölämmittimien turvaetäisyys					
F26.	Poistumisharjoituksia ei ole pidetty					
F27.	Onnettomuustilanteissa ei osata toimia oikein					
F28.	Muut vaaratekijät					

TYÖTURVALLISUUSAINEISTOA

KUVIO 8 Työturvallisuusohje (Lusa 2000, 22)

KUVIO 9 Ohjeita uhkaaviin tilanteisiin

TOIMINTAOHJEITA UHKAABIIN TILANTEISIIN

OSOTTA OLEMOKSELLASTI AMMATTITAITOA:

- ole rauhallinen
- ole luonteva
- ole asiallinen
- ole kiireetön
- ole tahdikas

VAIKOTA KÄYTTÄYTYMISELLÄSI:

- älä väittele
- älä haasta
- älä nolaa
- älä loukkaa
- älä naura
- älä näytä pelkoasi
- älä provosoitu, vaikka provosoidaan
- älä yritä gmmärtää liikaa
- älä aliarvioi-äli ole glimiäinen

HALLITSE VIESTINTÄ:

- hiljaisuus lisää jännitystä: avaa keskustelu itse toteamalla tilanne ääneen ikään kuin ulkopuolisena
- käytä lyhyitä, yksinkertaisia, aina kohteliaita, sovinnollisia sanoja
- varmista, että gmmärretään
- käytä vähiten ärsyttävää puhelieltä (tiedä itse, miten ärsyttät)
- kuuntele-äli kuule: millaista kieltä käytetään, miten puhuu, mitä siitä voi tunnistaa, miten asetat oman puhumisen

ÄÄNTÄSI KÄYTTÄMÄLLÄ VOIT VAIKOTAA:

MYÖNTEISESTI

- rauhallinen
- selkeä
- asiallinen
- gstävällinen
- painokas
- voimakas
- käskävä
- matala

TAI

KIELTEISESTI

- levoton
- epäselvä
- pelokas
- vihainen
- väljämättömätön
- hiljainen
- epävarma
- korkea

Lisää tietoa:

<https://osha.europa.eu/fi/oshnetwork/focal-points/finland>

Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto.

[www.oph.fi/opetustoimen turvallisuusopas](http://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuusopas) Opetustoimen turvallisuusopas.

www.turvallisuusohje.fi Työkalu oman työturvallisuusohjeen luomiseen. Työturvallisuuskeskus.

http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/aihekokonaisuudet/turvallisuus_ja_liikenne/turvanetti Turvanetti. Opetushallituksen ylläpitämä verkkopalvelu.

www.ttl.fi Työterveyslaitoksen sivut.

www.tyosuojelu.fi Työsuojeluhallinnon sivut.

www.ttk.fi Työturvallisuuskeskuksen sivut.

Kirjallisuutta:

Inki, Jaana, Lindfors, Eila & Sohlo, Jaakko (toim.) 2012. **Käsityön työturvallisuusopas**. Perusopetuksen teknisen työn ja tekstiilityön opetukseen. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2011:15.

Kyllönen, Tarmo & Rickman, Arto 2011. **Henkilöturvallisuus koulussa**. Vaarallisen käytöksen ennakointi ja hallinta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lusa, Sirpa (toim.) 2000. **Huumeiden käyttäjän kohtaaminen työssä**. Työterveyslaitos.

Mertanen, Virve (toim.) 2009. **Työsuojelun perusteet**. Helsinki: Työterveyslaitos.

Ojanen, Päivi & Tarkkonen, Juhani 2012. **Psykososiaalinen kuormitus ja sen hallinta työssä**. Työturvallisuuskeskus.

Oksama, Pekka (toim.) 2003. **Toimistojen työsuojelu**. Työturvallisuuskeskus.

Tamminen, Hannu (toim.) 2010. **Työturvallisuus ja työhyvinvointi opetustyössä**. Työturvallisuuskeskus.